

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בברכת "ברוך שפטרני מעונשו של זה", צריך להסביר שהפטור איננו מהחינוך, אלא מהחינוך בדרך של ענש – "חושך שבטו שונא בנו" כפשוטו – המתאים דווקא לפני בר־מצוה. לעומת זאת, אחרי הבר־מצוה נשלמה דעת הבן – הוא כבר לא מפחד מהרצועה, והחינוך צריך להיות מאהבה. ישראל רחמנים בני רחמנים, ולא אוהבים להטיל אימה ולהשתמש ברצועה, ולכן האבא מברך בלב שמח "ברוך שפטרני מענשו של זה", ומעתה אין עלי שום חיוב להעניש ב"שמאל דוחה" אלא אני יכול לפעול רק ב"ימין מקרבת".

[מתוך השיעור 'עבודה וחינוך בקריאת שמע']

ראה תשפ"ה

הגליון מוקדש לזכות החתן והכלה אמיר ורחל-קציעה שי' נוימן לרגל בואם
בברית הנישואין - ט"ו סיון. שיהיה בית שמח תמיד ובנין עדי-עד.

04 חינוך באהבה ויראה

נקודה מעובדת
מחינוך ילדים לחינוך מתבגרים

05 תפלת האמונה

ברכות העמידה כעיקרי האמונה
מבט חדש על תפלת עמידה

08 אב, רב, מלך, חתן

הסתכלות על ה' בתפלה, בתורה
ובקיום מצוות
ה'ציורים' השונים של ה' והיחס שלנו
כלפיו

11 שבע נחמות

המבנה הפנימי של שבע דנחמתא
התבוננות בפרשיות של שבעה שבועות
הנחמה

18 עבודה וחינוך בקריאת שמע

השוואה פנימית בין פרשיות "שמע"
ו"והיה אם שמוע"
יסודות ושלבי החינוך החסידי

25 הניגון החסידי

ניגון מספר 583
ניגון מי"ג אלול תשפ"ד

26 הסיפור החסידי

שם קדוש
ה'לב שמח' מאלעסק

28 מענות ותשובות

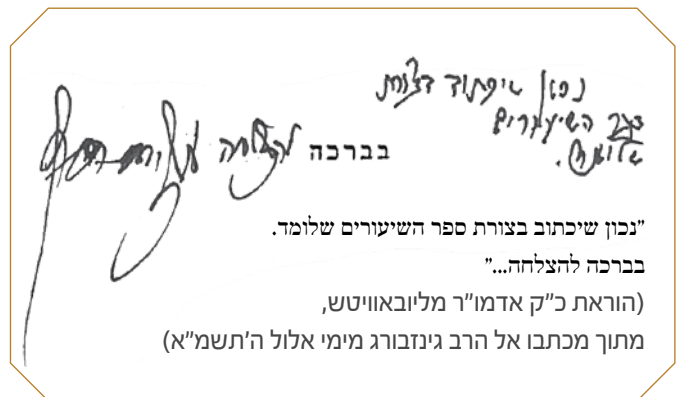
תשובות הרב לשואלים
האם אפשר להיות בינוני למחצה ומה
הבעיה ביוגה

29 פאצור ל'פאצור'
"המקום אשר יבחר"

רזי יספר לנו למה ירושלים לא מוזכרת
בתורה ומהו ההבדל בין בחירה
להעדפה

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולחצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
מתווה עיצוב: דעה צא אביחיל
עיצוב: ענבל ציק
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

הקדמת המערכת

השבוע בגליון ארבעה שיעורים: שני השיעורים הראשונים בגליון הינם **ציוצים** של הרב ברשת X בתוספת מ"מ והקדמה כדרכנו בגליונות האחרונים [ובקושי התאפקנו מהלכניס גם ציוץ שלישי ורביעי...]. שיעור על **המבנה הפנימי של שבעה שבועות הנחמה** ושיעור על **סדר החינוך החסידי** – שניהם משבת האחרונה בכפר חב"ד.

השיעור ציוץ הראשון – **תפלת האמונה** – מתרגם כל אחת מברכות העמידה לעיקר אמונה מרגש ומצמיח. השיעור ציוץ השני – **אב, רב, מלך, חתן** – עוסק במערכות היחסים המשתנות שלנו עם ה' במשך היום: אבינו בתפלה, רבנו בתורה, מלכנו בציווי המצוות וחתננו ביחוד קוב"ה ושכינתיה בכל מצוה. **לא זמינים לרשת X אבל יש לכם וואטסאפ?** תוכלו להצטרף לקבוצה ייעודית ולקבל את כל הפוסטים בעברית ובאנגלית במספר 7951105050.

השיעור השלישי – **שבע נחמות** – פורס בפנינו את המפה של התקופה בה אנחנו נמצאים כשהוא מקביל את שבע הפרשות מ"זאתחנן" עד "נצבים" לשבע מדות הלב, שעם תיקון אנן זוכים לשבע נחמות.

השיעור הרביעי, **המרכזי יותר ב'עבודה'** – **עבודה וחינוך בקריאת שמע** – עוסק בשתי פרשיות קריאת שמע שאנו קוראים בכל יום, באיזון האהבה והיראה שהן בונות ובדרך עבודת ה' שהן משרטטות, כשהוא מתמקד במיוחד בנושא החינוך לפני ואחרי גיל מצוות, נושא המעסיק כל הורה לילדים מתבגרים.

כאן הזמן והמקום **לברך את תלמידי הישיבות** – יחד עם הישיבה הגדולה החדשה של הרב בירושלים – שחוזרים השבוע **לחבוש את ספסלי בית המדרש**. שמו לב לעדכוני **שיבואו בהמשך** על שיעור כללי שבועי של הרב. **שווה לחכות!**

ומסיימים **בבשורה טובה:** בע"ה **ביום ראשון הקרוב תתקיים התוועדות לכבוד ר"ח אלול** ויומא דהילולא של **רבי מאיר איידיקזאהן** זיע"א ברעננה. **פרטים נוספים בגב הגליון** ובאתר הקהילתי שלנו derechaim.info

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת שפטים הבעל"ט:

נ"ך יומי – ישעיה פרקים כ"ז; **משנה** – שבועות פרק ו.

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

חינוך באהבה ויראה

מופיעה בסוף המזוזה, הרומזת להקמת בית נאמן בישראל). בחינוך המוקדם ההורה מדבר בדברי תורה והילד שומע ומשנן, והדברים נחרטים בנפשו. בחינוך המאוחר יותר, ההורה מלמד את הנער, בהסברה פנימית, עד שהוא עצמו מתחיל "לדבר בם".

בגיל הצעיר, היחס הנפשי המוקרן לילד כולו אהבה וקרבה, ועם זאת מסור בידי ההורים כח כפיה, ואפילו הענשה בשעת הצורך, כדי לכוון את הילד ולאכוף את הגבולות. ההורה מחייך ומחבק, אבל גם מחזיק את המשמעת באמצעות יראת הענש. בבר מצוה מברך האב "ברוך שפטרני מעונשו של זה" – הוא 'נפטר' מהחובה לנקוט בעונשים חינוכיים. מכאן ואילך, אי אפשר להסתמך על הענשה וכפיה, ונדרשת הסברה פנימית המאחיבה את הדברים על המחונך ומעוררת בו הזדהות פנימית (כאשר בשלב הזה יראת-הענש מוטלת עליו, כשהוא אחראי ובר-עונשין כלפי שמיא). אמנם, ביחס לדמות ההורה דווקא מודגש יותר המורא – שוב אינו רק אב רחמן, ואפילו מפנק, אלא מורה-דרך שיש לקחת אותו ברצינות המתאימה.

בעומק, מעבר לצמיחה של כל ילד בפני עצמו, יש גם תהליך בין-דורי של הבשלה והתבגרות, כאשר החינוך הכללי נעשה בוגר יותר. אם בדורות עברו התפרש הפסוק "חושך שבטו שונא בנו ואהבו שחרו מוסר" כפשוטו, בדורות אלו רצועת-הענישה נעלמה, ויש נטיה להקדים ולדבר עם הילד 'בגובה העיניים', מתוך ציפיה להבנה והזדהות (אהבה), וגם ללקיחת אחריות בוגרת (יראה). היום הפסוק "חושך שבטו" מתפרש כמחייב את האב לסייע לבנו לגלות את שבטו שלו, שרש נשמתו, כדי שיצמח במסלול המתאים לו.

מלאכת החינוך היא בלתי-פוסקת. "כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה מדאורייתא על כל יהודי... כך חיוב גמור על כל יהודי להקדיש כחצי שעה מחשבה בכל יום אודות חינוך בניו", וכשם שאסור להסיח את הדעת מהתפילין כך אסור להסיח את הדעת מהחינוך גם בשאר היום. חינוך טוב מאזן באופן נכון בין אהבה ויראה, בין "שמאל דוחה וימין מקרבת", בין קרבה וקשר חם למשמעת וגבולות. אמנם, עם התפתחותו התבגרותו של הילד משתנה גם אופי החינוך וסגנון האיזון הפנימי שבו בין האהבה והיראה. השינוי המשמעותי ביותר הוא המעבר של המחונך מ'קטן' ל'גדול' – מעבר שמתחולל בבר-מצוה או בת-מצוה. מחד, הילד מקבל דעת והופך להיות אחראי למעשיו. מאידך, ההורה ממשיך ללוות את גדילתו – לפחות עד לנישואיו – והאחריות החינוכית המוטלת עליו גדולה ולא-פשוטה.

החינוך שלפני בר-מצוה רמוז בפרשה הראשונה של קריאת שמע, בה "ושננתם לבניך ודברת בם" קודם ל"וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך", חינוך לפני הנחת תפילין, ואילו החינוך שאחרי בר-מצוה רמוז בפרשת השנייה של קריאת שמע, בה "וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם" קודם "ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם", חינוך אחרי הנחת תפילין (כאשר בשתי הפרשיות

שיעור

ברכות העמידה כעיקרי אמונה

תפלת האמונה

קיצור מהלך השיעור

התפלה היא הביטוי הכי מובהק לאמונה שלנו, שהרי אי אפשר להתפלל בלי אמונה. בפנימיות התורה יש הסתייגויות מההגדרות הדוגמטיות של עיקרי אמונה, מתוך תפיסה שכל מצוה ואפילו כל אות בתורתנו הקדושה הן עיקר אמונה (זאת לצד התייחסות לעיקרי האמונה השונים שכן הוגדרו). אכן, ההתייחסות לתפלה כביטוי האמונה נותנת מבט חדש על העניין – כל ברכה בתפלה בעצם מבטאת אמונה. כאן אין הגבלה והגדרה של עיקרי אמונה, אלא תשומת לב לאמונות עיקריות שבחרו אנשי כנסת הגדולה לבטא בסדר התפלה (כאשר "חדשים לבקרים רבה אמונתך" בתפלות המתחדשות מלב ישראל בכל יום ויום, הן בתפלות מהלב והן בפירושיהלב המתחדשים תדיר ב"עבודה שבלב זו תפלה"). שוב אנחנו נהנים מקטע קצר באותיות הרב, כשבשולי הגליון נוספו מ"מ והערות קצרות לביאור העניין.

הטהורה והאיתנה שלנו בהשי"ת ובהשגחתו הפרטית על כל בריותיו אשר ברא לכבודו¹. מתוך האמונה הזו אני מתפללים, שהרי מאבא טוב ורחמן אפשר לבקש את הכל. כל ברכה בשמונה עשרה הוא "אני מאמין"

משה - שידין פרוסות כאן בתפלה (ושמו באתב"ש הוא **צבי**, בגימטריא **אמונה**) - והשאר עולה **שמואל**, הדמות המובהקת שנולדה מתוך תפלה. שמואל שקול כנגד משה (ואהרן) והמשותף הוא ששניהם נלחמו בעמלק, ההקשר של התפלה כאן. לכן, אפשר לומר שעצם מהות התפלה הוא מחית עמלק - תפלה היא אמונה ובהתחזקות האמונה מוחה האדם את **הספק**, בגימטריא **עמלק** (הוספות לכש"ט - קר"ח, הוצאה שלישית - אות קיח). **עמלק**, בגימטריא **רם**, נמחה על ידי "ירימ משה ידו" (שמות יז, יב), סוד "יד רמה" הנ"ל. ב אבות פ"ו מ"ב.

תפלה היא אמונה², היא ביטוי האמונה

א כפי שנלמד מתרגום אונקלוס לפסוק "ויהי ידיו אמונה" (שמות יז, יב) - "וזהו ידוהי פריסן בצלו" (ראה לקו"מ ז, ט; לקומ"ת ה, פג; אמרי מנחם זכור אות י). בעלי המסורה בחרו לתת כסימן לפסוקי פרשת בשלח את הביטוי **יד אמונה**, שמקורו בפסוק הזה (הסמך לסיום הפרשה), אך הוא רומז גם ל"יד רמה" (שמות יד, ח) שבתחלתה, המתורגם "ריש גלי", סוד רדל"א, הראש העליון הגלוי שבכתר, שפנימיתו כח האמונה. כאשר היד מורמת בתפלה היא עולה שלש דרגות למעלה מהראש, כנגד שלשת הראשים שבכתר, ומגיעה לעד לאמונה.

סיום הפסוק הוא "עד בא השמש" ("בא" נופל על לשון **בבואה**, צל בארמית, לשון **צלותא**), היינו עד בין השמשות, סוד האין של "קרן זוית" (ראה מאמרי אדה"ז הקצרים מגילה ד"ה "ענין מה בין חסידי" עמ' שדמ וסידור עם דא"ח נא, ד ובכ"ד), מקום האמונה. ב"עד בא השמש" אותיות

אני מאמין באמונה שלמה בקדושת ה' קדושת התורה וקדושת ישראל, ש"כולא חד"

היא לצורך עליה.^א

ח. ברכת "רפאנו" – אני מאמין באמונה שלמה שה', רבוב רחמיו^ב, מקדים רפואה למכה^ג.
ט. ברכת "ברך עלינו" – אני מאמין באמונה שלמה שה' חפץ שיהיה לנו טוב בגשמיות, בטוב הנראה והנגלה^ד.

י. ברכת "מקבץ נדחי עמו ישראל" – אני מאמין באמונה שלמה ש"לא ידח ממנו נדח"^ה, כל הניצוצות הקדושים יצאו מן הגלות^ו.
יא. ברכת "השיבה שופטינו" – אני מאמין באמונה שלמה שתתכן מערכת משפט מתוקנת.
יב. ברכת המינים – אני מאמין באמונה שלמה שה' עתיד להעביר את רוח הטומאה מן הארץ^ז, ואז יתגלה ש"ועמך כלם צדיקים"^ח (כולל חסידי אומות העולם)^ט.
יג. ברכת "משען ומבטח לצדיקים" – אני מאמין באמונה שלמה בכחה הגדול של מדת הבטחון בה'^י, "והבוטח בהוי' חסד יסובבנו"^{יא}.

כל מעשה בני האדם ומחשבותיהם, ומהעיקר ה' בעיקרי האמונה של פנימיות התורה, "התחדשות הבריאה בכל רגע והשגחה פרטית".

יג לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. והוא עיקר האמונה ה' בעיקרי האמונה של פנימיות התורה, "יירדה צורך עליה, גם בנוגע לחטא".

יד לפי הכוונות (פע"ח שער העמידה פ"ו) הניקוד של שם הוי' בברכת "רפאנו" הוא חולם, לשון החלמה, ניקוד התפארת, שפנימיותה רחמים (חמלה).

טו מגילה יג, ב.

טז ויש לומר שגם הוא בכלל עיקר האמונה ה' בעיקרי האמונה של פנימיות התורה (עיי"ש).

יז ע"פ שמואל"ב יד, יד.

יח וגם הוא בכלל עיקר האמונה ה' של פנימיות התורה (כמפורש במאמר באמונה ומודעות).

יט זכריה יג, ב.

כ ישעיה ס, כא.

כא והוא עיקר האמונה ה' בעיקרי האמונה של פנימיות התורה, "ועמך כלם צדיקים".

כב כמבואר בספרה"ק ענינה של מדת הבטחון. ראה חובות הלבבות שער הבטחון; לקו"ש חכ"ו פרשת בשלח שיחה ב; לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון".

כג תהלים לב, י.

באמונה שלמה ב...":

א. ברכת אבות – אני מאמין באמונה שלמה שברית אבות לא תמה^א.
ב. ברכת "מחיה המתים" – אני מאמין באמונה שלמה בתחית המתים^ב.

ג. ברכת קדושה – אני

מאמין באמונה שלמה בקדושת ה', קדושת התורה וקדושת ישראל^א, ש"כולא חד"^ב, "קדוש קדוש קדוש"^ג.

ד. ברכת "חונן הדעת" – אני מאמין באמונה שלמה שכל יהודי יכול להתקשר, בדעתו^א, לה' באמת.

ה. ברכת "הרוצה בתשובה" – אני מאמין באמונה שלמה שכשם שאפשר לקלקל כך אפשר לתקן^א, ואין דבר עומד בפני התשובה^ב.

ו. ברכת "חונן המרבה לסלוח" – אני מאמין באמונה שלמה "כי עמך הסליחה"^א, הסליחה היא מהותך ה'.

ז. ברכת "ראה נא בעינינו" – אני מאמין

באמונה שלמה בהשגחה פרטית^א ושכל ירידה

ג ראה שבת נה, א תוד"ה "ושמואל אמר תמה" שאף על פי ש"זכות אבות תמה" – "ברית אבות לא תמה".

ד והיינו העיקר ה' בעיקרי האמונה של הרמב"ם (פיה"מ, הקדמת פרק חלק) – האמונה בתחית המתים.

ה "אתה קדוש" היינו קדושת ה', "ושמך קדוש" היינו קדושת התורה (שכולה שמותיו של הקב"ה) "וקדושים בכל יום יהללך סלה" היינו קדושת ישראל קדושים. האמונה בקדושת ישראל היא בכלל עיקר האמונה ה' בעיקרי האמונה של פנימיות התורה (ראה מאמר בשם זה באמונה ומודעות), "סגולת ארץ ישראל והגוף היהודי".

ו ע"פ זהר ח"ג עג, א.

ז ישעיה ו, ג.

ח ראה תניא פ"ג שדעת היא לשון התקשרות והתחברות ותניא פמ"ב על כח הדעת שיש בכל נפש מישראל.

ט לקומ"ת קיב.

י ז"ח (מרגליות) יט, ב (מדרש הנעלם). ראה ירושלמי פאה פ"א ה"א.

יא תהלים קל, ד.

יב והוא מעיקר האמונה ה' בעיקרי האמונה של הרמב"ם, שה' בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה עושה ויעשה הכל המעשים, מעיקר האמונה ה' שלו, שה' יודע את

יח. ברכת "מודים" – אני מאמין ומודה^{לא} ש"ממך הכל ומידך נתנו לך"^{לב}.
 יט. ברכת "שים שלום" – אני מאמין באמונה שלמה ומאמין^{לג} את מדת אהרן "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" ושלשם כך "יותר – ומצוה – לשנות מפני השלום"^{לד}.

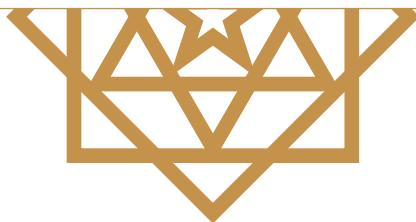
אני מאמין
באמונה שלמה
בכחה הגדול של
מדת הבטחון
בה', "והבוטח
בהו' חסד
יסובבנו"

יד. ברכת "בונה ירושלים" – אני מאמין באמונה שלמה בשלמות היראה^{כד} (סוד ירושלם, יראה-שלם^{כה}), כאשר היראה כלולה מאהבה^{כו}.
 טו. ברכת "מצמיח קרן ישועה" – אני מאמין באמונה שלמה שכאשר תרום קרנו של משיח^{כז} תבוא ישועה לכל באי עולם^{כח}.

טז. ברכת "שומע תפלה" – אני מאמין באמונה שלמה שה' שומע תפלה^{כט}.
 יז. ברכת העבודה – אני מאמין באמונה שלמה שעלי להקריב את עצמי לה'.

ישראל^ל היינו נשמות הצדיקים שמקריב מיכאל על גבי המזבח. והוא בכלל עיקר האמונה ה^ב בעיקרי האמונה של פנימיות התורה ("עבודה צורך גבוה").
 לא וראה ראה סידור עם דא"ח מה, ד"מו, א (ובכ"מ) שהודאה משמעה הסכמה-אמונה לגבי מה שלמעלה מטעם ודעת.
 לב דה"א כט, יד. גם ההודאה שאנחנו נותנים לה' היא ממנו ויש להודות עליה, כפי שמודגש בנוסח מודים דרבנן - "מודים אנחנו לך... על שאנו מודים לך" (ראה סוטה מ, א וברש"י ד"ה "על שאנו").
 לג וראה תניא פמ"ב שאמונה היא גם לשון אימון.
 לד יבמות סה, ב (ולגבי "מצוה" – זוהי דעת רבי נתן שם. ראה שו"ע אדה"ז או"ח קנו, ב). ויש לומר שביחס לקב"ה היינו בכלל עיקרי האמונה ה^ז ובמיוחד ה^ז (שכנגד ההוד, מדת אהרן) - "צדיק גוזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" (בשינוי מהרצון הגלוי של ה' מפני האמת הפנימית, שיש בה 'שלום' עם המציאות, ודוק) - בעיקרי האמונה של פנימיות התורה.

כד ראה מאמרי אדה"ז עה"ת ח"א עמ' רצה; לקומ"ת א, ד ועוד.
 כה בראשית רבה נו, י.
 כו ראה לקו"ת פרשת ראה ל, ג; דרושים לר"ה ס, ב.
 כז ראה איכה רבה ב, ו.
 כח וזו הרחבה של העיקר ה^{יב} בעיקרי האמונה של הרמב"ם, האמונה בביאת המשיח.
 כט כלשון דוד המלך בתהלים סה ג. והוא העיקר ה^ה בעיקרי האמונה של הרמב"ם, האמונה שלו לבדו ראוי להתפלל.
 ל וראה טור או"ח קכ, א ובנ"כ על השו"ע שם ש"איש

אב, רב, מלך, חתן

קיצור מהלך השיעור

בעבודת ה' אנחנו פוגשים את ה' באופנים שונים: בתפלה הוא אבינו, כשכל התפלה מלווה בהתייחסות אל האבות והזדהות עמם; בתורה הוא הרב שמלמד אותנו תורה; כשהוא מצוה אותנו מצוות הוא מלכנו, ואנו מקבלים את עול מלכותו; ובקיום המצוות בפועל הוא החתן עמו אנחנו מתייחדים, "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה". במהלך כל יום אנחנו מתקדמים ב'ציורים' השונים של ה' ובונים יחס שלם כלפיו. עוד 'ציוץ' של הרב, אליו נוספו כאן מ"מ ומעט ביאורים בהערות.

תפלה דרך האבות

התפלות שלנו עולות לה' דרך נשמות אבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב. "האבות הן הן המרכבה"^א להעלות את תפלותינו לשמים.^ב

א בראשית רבה מז, ח; שם פב, ז; זח"ג כח, ב.
ב מבואר בדא"ח שמכיון שהתפלות שלנו 'מגושמות' (אותיות שהן הבל פה גשמי היוצא ממוצאות הפה שבגוף, והכל מתוך תודעה של העולם הזה) נדרש שהמלאכים יזכנו את התפלות, יעלו אותן מעלה מעלה ויקשרו מהן כתרים לה' (ראה זהר ח"א קסז, ב; סידור עם דא"ח רעג, א). כשם שבמרכבה הסוסים, שלמטה מהרוכב, יכולים לקחת אותו למקום שהוא לא יכול להגיע אליו בעצמו (תו"א בשלח סב, ג ראה דה"י "באתי לגני" תשכ"ז אות י), כך המלאכים - אף שהם למטה מהנשמות - יכולים להעלות את תפלות הנשמות לאן שהנשמות עצמן (כפי שהן מלוכשות בגוף) לא יכולות להעלות אותן. אכן, מרכבות המלאכים הן בעולמות התחתונים ב"ע (ראה שעת רצון על זהר ח"ב קסט, א וסידור יעב"ץ ברכת "יוצר אור"), אבל המרכבה העליונה, מרכבה דאצילות (ועוד למעלה מכך), היא מרכבת האבות, ודווקא בכחה להעלות את התפלות מעלה מעלה עד אין סוף (מכך התקשרות פנימית לאבות שבתוכנו ולאבותינו עצמם,

וככה נפתחה תפלת העמידה (תפלת האצילות^א): "ברוך אתה הוי' אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב".

אנו פונים לה' "אלהינו" כ"אלהי אבותינו". כשאדם מתפלל הוא כמו בן המתחנך לאביו למלא כל מחסורו. ה' הוא אבינו שבשמים. האבות הם הממוצע המחבר אותנו, הבנים, לאבינו שבשמים.

גם משה רבינו, כאשר התפלל לה' לסלוח לנו על חטאותינו, בקש זאת בזכות אבות.^א

התפלה היא "עבודה שבלב"^א. עיקרי מדות הלב — חסד גבורה תפארת (בפנימיות: אהבה יראה רחמים) — הם שרשי נשמות שלשת

וכדלקמן בפנים).

ג פע"ח שער התפלה פ"ו.

ד שמות לב, יג. ועוד.

ה תענית ב, א.

והרמז: כדי להגיע מאב (3) לרב (202) יש להוסיף 199, בגימטריא צדקה.

“אני בצדק אחזה פניך”^{יב} – יש לתת צדקה לפני התפלה^{יג}, כדי לזכות לפתיחת

הלב בתפלה^{יד} (שהיא “עבודה שבלב”, כנ”ל). אך גם צריך לתת צדקה בדרך מבית הכנסת לבית המדרש, מעבודת התפלה ללימוד התורה, מה’ כאב לה’ כרב, כנ”ל (בהלכה, כבוד רבו המובהק קודם לכבוד אביו^{טו}).

מלך וחתן

והנה, כל מצות התורה הן “מצות המלך”^{טז}. הלימוד הוא מפי הרב, אבל כאשר הלימוד הוא לשמה, היינו “לומד על מנת לעשות”^{יז}, הרב נעשה מלך^{יח} (סוד “קדית מלך רב”^{יט}, והוא על דרך “מאן מלכי רבנן”^כ). המלך גוזר עלינו מצות, שאת הלכותיהן אנו לומדים עובר לעשייתן (לימוד על מנת לעשות).

אך בשעת קיום המצוה (מצות המלך) אנו

יב תהלים יז, טו.

יג שו”ע יו”ד רמט, יד.

יד ראה תניא אגה”ק ח.

טו ב”מ פ”ב מ”א. חז”ל משווים שם בין הרב והאב, “שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא”, ובכלל רב ותלמיד נחשבים כאב ובן (ראה סנהדרין יט, ב), ובגיל צעיר הרב הוא השליח של האב לקיום מצות תלמוד תורה של הבן המוטלת עליו (ראה לוח “היום יום” ח’ אד”ר). כלומר, יש זהות מסוימת בין האב והרב, כאשר המצב האידיאלי הוא שהאב מלמד את בנו וככל שהבן גדל האב הופך עבורו לרב (וראה עוד לקמן הערה כה).

טז תניא פ”ל, אגה”ת פ”א.

יז אבות פ”ד מ”ה. בלימוד לשמה יש דרגות רבות (ראה באריכות בספר **חתן עם הכלה** והנסמן שם), כאשר “הלומד על מנת לעשות” הוא דרגה נמוכה יחסית (אך הכרחית). אכן, הדגש כאן הוא על המעבר החיוני מלימוד התורה כמצוה בפני עצמו - מצות “הגית בו יומם ולילה” (יהושע א, ח) ומצות ידיעת התורה (ראה שו”ע אדה”ז יו”ד הלכות ת”ת) - ללימוד התורה כהכשר מצוה לקיום המצוות שצריך לבוא בעקבותיו. יח על היחס בין רב למלך ראה גם מאמרי ד”ה “ונחה עליו רוח הוי” תש”ט ותשכ”ה.

יט תהלים מח, ג.

כ ע”פ גיטין סב, א.

כך התורה עולה לה’ דרך נשמת משה רבינו, נותן התורה לישראל

האבות, אברהם יצחק ויעקב^א. נמצא שאנחנו מתפללים לה’ מתוך האבות שבנו (מדות חג”ת שבלבנו) דרך האבות שמעלינו אל אבי האבות, אבינו שבשמים הקדוש ברוך הוא.

מאב לרב

והנה, כשם שהתפלות עולות לה’ דרך האבות, כך התורה עולה לה’ דרך נשמת משה רבינו, נותן התורה לישראל. “זכרו תורת משה עבדי”^ב – זכרון דברי תורה הוא מכח ההתקשרות לנשמת משה רבינו.

וכך, קבלת תפלותינו היא מכח ההתקשרות לנשמות אבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב^ב. והנה, בלימוד התורה אנו כמו תלמיד היושב לפני רבו.

בתפלה אנו

‘מציירים’ את ה’

כאב. בתורה אנו ‘מציירים’ את ה’ כרב^ג.

החיבור בין שני ה’ציורים’ של ה’, בין אב לרב, נעשה על ידי “מעשה הצדקה” (העמוד השלישי בשלשת העמודים עליהם העולם עומד – תורה, עבודה-תפלה, גמילות חסדים^ד).

א זהר ח”ג קעט, ב; שער הגלגולים סוף הקדמה לא. ובכ”מ.

ב מלאכי ג, כב.

ג לעיל דובר על עליית התפלה והתורה (מלמטה למעלה) וכאן מדובר על ההמשכה-הפעולה כתוצאה מכך - זכרון הלימוד וקבלת התפלות, ודוק.

ד לוח “היום יום” כ”ו תמוז:

בלימוד - התמסרות האדם היא לדבר שחפץ להבין ומבין, בתפלה - ההתמסרות היא אל למעלה מהשכל וההבנה; בלימוד תורה מרגיש האדם כתלמיד בפני רבו, בתפלה - כבן אצל אביו.

ה ישעיה לב, יז.

ו אבות פ”א מ”ב.

הבטול^כ (פנימיות החכמה, המתגלה באצילות^כ), סוד ה"י של שם הוי'.

בשעת הלימוד, ישיבה לעומת עמידה^כ, שכלנו פתוח לקלוט את שכל הרב, היינו בחינת ה' עילאה של שם הוי' (המאירה בעולם הבריאה, עולם השכל^כ).

בלימוד לשמה על מנת לעשות, שאז ה' הוא מלך, אנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמים, בחינת ה' תתאה של שם הוי'.

בסוף, בשעת היחוד ממש של קיום המצוה, מתקיים יחוד ו"ה שבשם – בו ה' הוא החתן ואנו הכלה, כנ"ל – בו החתן הוא סוד ה"ו.

צירוף י"ה-ה"ו הוא סוד תפלין של רבינו תם^כ, מוחין דאבאל, בסוד "אורא דארץ ישראל מחכים"^ל, שכחיו-עודו "להביא לימות המשיח"^{לב}, וד"ל.

עושים יחוד^{כא} – "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל". בשעת היחוד, הזיווג שלנו עם ה', כביכול, ה' הוא החתן ואנחנו הכלה. **אב"ר-מלך-חתן**

מכל הנ"ל יוצא שבתפלה ה' הוא אב ("אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו"^{כב}), שאח"כ נעשה רב (בסוד "דרך ארץ קדמה לתורה"^{כג}, "דרך ארץ" בגימטריא **תפלה**, כנודע), ואחר כך מלך, ולבסוף חתן^{כד}!

בהקבלה לאותיות שם הוי' ב"ה, הצירוף של אב"ר-מלך-חתן הוא י"ה-ה"ו:

בתפלה – בפרט בתפלת העמידה, תפלת האצילות, כנ"ל – אנו עומדים לפני ה' בתכלית

כא כשאנחנו מצווים על המצוה, כפועל-יוצא מהלימוד, הדגש הוא על מצוה מלשון צווי - חיוב שמטיל עלינו המלך (כאשר ההכנה למצוה היא קבלת-עול, בבחינת "קבלו מלכותי ואחר כך קבלו גזרותי", וכמבואר בכ"ד שעיקר ההכנה הוא ההכנה). בקיום המצוה בפועל הדגש הוא על מצוה מלשון צוותא וחבור (לוח "היום יום" ח' חשון. ובכ"מ), מתוך ההרגשה שהאדם יוצא מעצמו בקיום המצוה ופוגש את ה' שמקיים את המצוה דרכו (חיה של הבדלה והתלבשות של ה' בתוכנו, כאשר ההמתקה היא בגילוי האור שאחרי המצוה, כמבואר בריבוי מקומות 'ראה לדוגמה **אור ישראל** ח"א ש"ה בסיפור "טעימה של משיח").

כב ברכת "אהבת עולם".

כג ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

כד יש כאן 'הרחבה' של המבנה של "אבינו, מלכנו, דודנו" שנלמד פעמים רבות (ראה מאמר בשם זה בספר **אני לדודי ודודי לי**, נתבאר והורחב בריבוי שיעורים והתוועדויות - ראה לדוגמה סעודת משיח תשס"ט פ"ט; ח"י אלול תשע"ד; כ"א אלול תשע"ט פ"ד), כאשר מדרגת "אבינו" מתפצלת כאן לאב ורב (ודוק לעיל הערה טז).

כה ראה גם תניא פל"ט.

כו ראה תקו"ז ו (כג, א); תחלת פירוש הרמ"ז על זהר ח"ב. ובכ"מ.

כז ראה מגילה כא, א.

כח ראה תקו"ז הנסמן בהערה כז.

כט שעה"כ דרושי תפלין דרוש ו. וראה **לב לדעת** מאמר "אמונה ובטחון" ביאור ו לפ"ז.

ל ע"ח שעה"כ ענין התפלין דרוש ו.

לא ב"ב קנח, ב.

לב על פי ברכות פ"א מ"ה.

שיעור

המבנה הפנימי של שבע נחמותא

שבע נחמות

קיצור מהלך השיעור

אנו נמצאים בעיצומה של תקופת שבע נחמתא, בה קוראים שבע הפטרות של נחמה, המכוונות כנגד שבע מדות הלב. למרות שיסוד ההקבלה הזו שייך להפטרות, הרי ההפטרות קשורות בקשור הדוק עם הפרשות שלהן — כפי שהדגיש הרבי מליובאוויטש — ובשיעור שלפנינו יש התבוננות יסודית בהקבלת שבע הפרשות דווקא לשבע מדות הלב.

'התבוננות' בתוך ספירות המוחין, "הנסתר להוי' אלהינו", שהכינה את התגלות הנחמה הגדולה בשבע המדות, "והנגלת לנו ולבנינו", כידוע מרבי הלל מפאריטש' — "יוצר אור" במדות שביצירה, "אור המאיר לזולתו", מתוך "בורא חשך" שבעולם הבריאה, עולם השכל הנראה חשון בהיותו "אור המאיר לעצמו"¹:

חסד וגבורה: ואתחנן עקב

בפרשת ואתחנן קוראים את הפרשה הראשונה של קריאת שמע², בה מצות "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל

אנחנו בשבת השניה של שבע נחמתא³ — שבע השבתות מתשעה באב ועד ראש השנה⁴. שבע השבתות הן כנגד שבע מדות הלב, ה'נולדות' מתוך שלש הפטרות הפורענות⁵, בסדר של "ברישא חשוכא והדר נהורא"⁶ (כאשר מתגלה ששלוש הפטרות הפורענות לא היו אלא

א ורמז: "שבע נחמתא" עולה 7 פעמים 5 בחזקת 3, מספרי ברכת כהנים, שבשלושת פסוקי 7:5:3 מילים (במדבר ו, כד"ו), היינו המשכת הברכה המשולשת בתורה. אם כן, כל שבת משבע השבתות היא בסוד ז התבות "ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום" כפול ה התבות "יאר הוי' פניו אליך ויחנך" בחזקת ג התבות "יברכך הוי' וישמרך"!

ב רמב"ם הלכות תפילה וברכת כהנים פי"ג הי"ט. וראה אבודרהם סדר הפרשיות וההפטרות נט.

ג פורענות (ז) אותיות שאמצען (ע) עולה יד פעמים חן (היינו שממוצע כל אות הוא "חן חן"), נמצא שיג פעמים פורענות עולה חן פעמים מב (צמד מספרים עיקרי!) ובתוספת ז"פ נחמה עולה הכל 3157, מזל (77) פעמים אם (41), ז"פ מהות, יא"פ "ראה אנכי" (ז) אותיות שממוצע כל אות הוא אם, "יה הוי'", הרומז כבר להפטר השבת שאחריה, "אנכי אנכי", ודוק.

ד שבת עז, ב.

ה דברים כט, כח.

ו מאמר ד"ה "איתא בפסיקתא".

ז ישעיה מה, ז.

ח מושג שמבואר (בעיקר) בכתבי אדמו"ר האמצעי והרה"צ ר' הלל מפאריטש. ראה פלח הרמון וירא נח, ג ועוד. וראה המשך תערוב' ד"ה "נשא את ראש" תרד"ע (עמ' תצ); שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג פ"ו.

ט וראה בשיעור שבת ואתחנן (נדפס בגליון עקב) השתא שזהו עיקר החידוש של פרשת ואתחנן.

תודעת שכר וענש ככח מניע בקיום מצוות התורה היא בעיקר מצד היראה

(בו גם מודגש "ועשה חסד לאלפים לאהבי"^{כז}). אחר כך מגיעים לפרשת "שמע ישראל", סוד הזיווג של החתן והכלה, ה' וישראל, באהבה רבה בתענוגים. בהמשך מתוארים בחירת ה' וחשקו בנו "מאהבת הוי' אתכם"^{כח}. הפרשה חותמת ב"היום לעשותם"^{כט}, עשיה מאהבה, "לשמה"^ל, "שלא על מנת לקבל פרס"^ל (אלא שכאשר עושים מאהבה "סוף הכבוד [שמובנו אהבה]^ל לבוא"^ל – "למחר לקבל שכרם"^ל – "כמים הפנים לפנים"^ל של ה' ברוב אהבתו אלינו).

בפרשת עקב, באופן המובהק ביותר, מופיעה "פרשת היראה"^מ. גם שם הפרשה, עקב, רומז לפסוק "עקב ענוה יראת הוי'"^{מא} – העקב הוא יראה (בעוד הענוה היא אהבה^{מב}, כאשר הענו

מאדך", מצות האהבה. בשבת עקב, העוקבת אחריה, קוראים את הפרשה השניה של קריאת שמע, שאמנם גם בה כתוב "לאהבה את הוי' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם"^{מא}, אבל זה לא העיקר – זו פרשה של יראה, היא מתארת מה יקרה אם עושים את רצון

ה' ומה יקרה אם ח"ו לא עושים את רצון ה' (כאשר – בדרך התורה שבכתב, שאין בה יעודים רוחניים^{מב} – גם השכר וגם הענש הם בגשמיות העולם הזה). תודעת שכר וענש ככח מניע בקיום מצוות התורה היא בעיקר מצד היראה (ובחסידות כתוב^{מג} שיראת הענש היא למטה גם מהיראה הנמוכה ביותר מצד הקדושה – יראה תתאה שהיא יראת המלך, מלך מלכי המלכים הקב"ה – והיא נובעת מקליפת נגה המעורבת טוב ורע, שהרי אינה אלא דאגת האדם לעצמו)^{מז}.

בפרט, כל פרשת ואתחנן מבטאת חסד (בסוד "חן וחסד"^{נא}): התחנונים לה' – הדרגה העליונה של תפלה^{נב} – באים מתוך אהבת ה', בסוד "לית פולחנא [תפלה] כפולחנא דרחימותא"^{נא}. כל ההמשך הוא מתוך אהבת ה' לישראל עד לשיא של מתן תורה, "יום חתונתו"^{נב} זה מתן תורה"^{נב}

כ דברים ה, י.

כא שם ז, רח (ישנם פסוקים מקבילים גם בפרשת עקב – שם י, טו – אך הם בגדר התכללות האהבה ביראה, אהבה שמופיעה בתוך פרשת היראה, כדלקמן עוד).

כב שם ז, יא. "היום לעשותם" עולה "ואהבת את הוי' אלהיך" (שמופיע קודם בפרשה) העולה "ואהבת לרעך כמוך אני הוי'" (ויקרא יט, יח) – שני פסוקי האהבה העיקריים, אהבת ה' ואהבת ישראל, כנודע.

כג ראה רמב"ם הלכות תשובה פ"ה ה"ה.

כד אבות פ"א מ"ג.

כה ראה גם פנים אל פנים בביאור לפ"ז. אהבה כבוד עולה אדם (מאד) ובהכאה פרטית עולה טוב מאד.

כו נדרים סב, א (ושם נדרש על פסוק מנציבים, פרשת המלכות במבנה דנן, היינו קבלת המלכות מהחסד – "חסדי דוד הנאמנים").

כז עירובין כב, א.

כח משלי כז, יט.

כט דברים י, יב ואילך.

ל משלי כב, ד.

לא הענוה של "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג) באה דווקא מתוך אהבתו. אהבה ענוה משלימות ל"קדם – זה (נבואת משה ה"ענו מאד") ברבוע (ובהכאה פרטית הן עולות שם טוב, סוד "כתר שם טוב" שעולה על גבי כתרי כהונה, תורה ומלכות).

וליתר העמקה במשמעות הקשר בין ענוה ואהבה: ישנן ארבע מדרגות, בטו"ע וההכנה: שפלות (ראה לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" ביאור ב), המכוונת כנגד ארבע

י דברים ו, ה.

יא שם יא, ג.

יב עבודת הקדש ח"ב פכ"א.

יג ראה ד"ה "שובה ישראל" תרנ"ט, ובאריכות בסה"מ תרנ"ה עמ' רכז ואילך (וראה עוד אל עולם הקבלה פ"ז ובהערה 27 שם; עמודיה שבעה במדבר 'שלישי' בפרשת חקת). ובכ"מ.

יד עוד על היחס בין שתי הפרשיות ראה באריכות לקמן בח"ב של השיעור.

טו אסתר ב, יז. חן וחסד הם הפנימיים וה'אחוריים' של שם הוי' ב"ה (הפנימיים, י"הוה הוה הוה, עולים חן, והאחוריים, י"ה יהוה יהוה, עולים חסד, וביחד עולה הכל עין, ה"פ הוי' הוי' פו"א).

טז דברים ירבה ב, א.

יז זהר ח"ג רסז, א.

יח שה"ש ג, יא.

יט תענית כו, ב.

הענו האמתי

עובד את ה'
מאהבה, "שלא
על מנת לקבל
פרס" ואף "על
מנת שלא לקבל
פרס", משום
שאינו מחזיק
טובה לעצמו
כלל, ונדמה לו
שכולם טובים
ממנו

"ראה", היא כנגד התפארת^{לג}
(האותיות המשותפות, רא-
אר^{לד}, הן ר"ת אמונה ורחמים,
שתי המדות העיקריות של
התפארת^{לה}).

בתחלת הפרשה יש את
מצות בנין בית המקדש (ומשכן
שילה, "אל המנוחה ואל
הנחלה"^{לו}), "לשכנו תדרשו"^{לז}.
בפשטות, על אף שנאמר
"וזהו זה בית המקדש"^{לח}, בית
המקדש הוא התפארת של עם
ישראל (בחכמת הצירוף, צירוף
ההוד, היו, הוא האור החוזר של

לג המלים **ראה תפארת** עולות 99 פעמים **אהבה**
(שמופיעה גם בלשון רחמים, כמו בפסוק "ארחמך הוי' חזקי",
וכן אהבה בארמית היא רחמים).

ראה ועוד ראה במילוי ובמילוי המילוי עולה 2106, **אנכי**
פעמים **הוי'**, בסוד "ראה **אנכי**". **"ראה"** ר"ת ראה אנכי היום
(שבהמשך הפסוק). מלים העולות במילוי 1082, **תפארת**
ע"ה, **ישראל-ישראל** (סוד "תפארת ישראל"). במספר סדורי
ראה עולה 26 (**הוי'**), גם במספר סדורי, השם שבתפארת,
גם באור וגם בכלי - ראה ת"א י, ב; ע"ח שמ"ד פ"ו), **"אנכי**
נתן" עולה 86 (שם **אלהים**, יחד - **"ראה אנכי נתן"** - עולה
יבק, שם מלא) ו**ראה אנכי היום** (ר"ת **ראה**, כנ"ל) עולה 26
(**ראה**) ועוד 70 (**אנכי היום**), **"סוד הוי'"** (תהלים כה, יד).
"ראה" בהכאת אותיות עולה 1000, סוד אלף אורות של
מתן תורה (שער הפסוקים ויקרא), ועם **"אנכי"** (81) עולה
תפארת!

לד **אר** עולה 201, במילוי עולה 621 (ג"פ **אור**, **כתרא**)
ובמילוי המילוי עולה 1156 (**טוב טוב** ברבוע, סוד "האור
כי טוב"). סה"כ עולה 1978, 23 (**זירחיה**) פעמים **אלהים**.
כשעושים סדרה משלשת המספרים - 201, 621, 1156 -
הבסיס הוא 115 (**ה"פ זירחיה**) והמספר הבא הוא 1806,
ו"פ **אש**, **אהיה** פעמים **אלהים**. כל המספרים עד כאן עולים
3748, אחורי שם אהיה (**א אה אהיה**) פעמים **אלהים!**
לה רחמים הם פנימיות התפארת בכל מקום (וראה
באריכות **הנפש** פ"ה) ואמונה היא מדת התפארת כמבואר
בתניא אגה"ק כז וביאורה (כפי שמסביר שם רבי לוי יצחק
בהערותיו לתניא, וכפי שנתבאר בכ"ד). **אמונה רחמים**
משלימים **לית**, כ ברבוע, כנודע (ראה **סוד ה' ליראיו** ש"א
פכ"ג).

לו דברים יב, ט.

לז שם יב, ה (מקור שני ברמב"ם למצות המקדש - ראה
הלכות מלכים פ"א ה"א - כמבואר במ"א).

לח ברכות נח, א.

האמתי עובד את ה' מאהבה, עבודה
לשמה, כנ"ל, "שלא על מנת לקבל
פרס" ואף "על מנת שלא לקבל
פרס"^{לב}, משום שאינו מחזיק טובה
לעצמו כלל, ונדמה לו שכולם טובים
ממנו, תוך כדי שהוא מלמד זכות על
כלל ישראל מתוך אהבת ישראל).
ובדרך רמז: **עקב** עולה **אלהים** -
אלהים, שם הגבורה-היראה.

ורמז מובהק לאהבה והיראה
שבשתי הפרשיות הללו: **ואתחנן**
עקב עולה ג"פ **אהבה יראה!** בפרשת
ואתחנן יש 118 פסוקים ובפרשת
עקב 111, יחד 229 - **אהבה יראה!**
יחד יש כאן ד"פ **אהבה יראה**, שהם

כל אחת מהמלים **אהבה יראה** ברצוא ושוב
(שהם גופא אהבה ויראה!)

תפארת: ראה

הפרשה השלישית, שהתחלנו לקרוא במנחה,

אותיות שם הוי' ב"ה (ראה **סוד ה' ליראיו** שכ"ב פרקים ד"ה),
שהן גופא בסוד דחילו ורחימו ורחימו ודחילו (ראה זהר ח"ג
קכג, א ואילך; תקו"ו ו רי; וראה לקו"ת שה"ש מו, א). פשוט
שבתול הוא דחילו (יראה עילאה) וכך גם שפלות היא דחילו
(יראה תתאה). החידוש שנוסף כאן הוא שעונה - שהיא בינה
(ע"ח שער הכללים פ"ב ועוד), בסוד "משה זכה לבינה" (ראה
ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א ובניצוצי זהר שם) - היא רחילו
(סוד **רחם** האם), אהבה רבה. חידוש נוסף הוא שגם הכנעה
היא רחילו, אהבה זוטא (בשבעת עממי כנען מכוון **כנען**,
לשון **הכנעה**, כנגד החסד, ובהיותו "ומא דאזיל עם כולוהו
יומין" הוא כולל את כל המדות, כפי שבפשטות ההכנעה היא
כנגד הו' הכוללת את כל הז"ת). על פי פשט, כניעה במלחמה
- כניעה לאויב חזק יותר, בעל כרחו של המנוצח - באה מתוך
פחד. אמנם, בכניעה אמיתית, כשהנכנע מודה באמת למנוצח
וחפץ להצטרף אליו ואף להכלל בו, יש רגש של אהבה. עוד
יותר מכך בקשר בין בני זוג, אחד נכנע לשני ומקבל את דבריו
לא מתוך יראה אלא מתוך אהבה והערכה (**ענוה כניעה**
עולה **כב** פעמים **אהבה**, יחד פעמים **אחד**; בשני השרשים
ענו כנע האותיות המשותפות הן **נע נענוע**, בתוספת **כו**, שם
הוי' ב"ה, ב"פ **אהבה**; וכן שער **ענ** הוא לשון **עניה**, פנימיות
מצות **עונה** בה נענה האוהב לרצון אוהבתו - תוך כדי עניה
לאהובתי אני נע לקראתה ואף נכנע לה, הכל בהדמות לשם
הוי' ב"ה, ודוק).

לב ראה שניי נוסחאות ותו"ט שם.

בפרשת ראה מופיע פסוק הרחמים העיקרי, "ונתן לך רחמים ורחמך", והעיקר: מופיעה בה מצות הצדקה, הביטוי העיקרי של מדת הרחמים

צירוף התפארת, **ויה** ^לט, וד"ל). בית המקדש נרמז בפסוק "כתפארת אדם לשבת בית" ^מ – "אדם היינו ישראל, אתם קרויים אדם" ^{מח}, ו"בית" היינו בית המקדש, עליו נאמר "שבתי בבית הוי' כל ימי חיי" ^{מב}, "ושבתי בבית הוי' לאורך ימים" ^{מג} (ועוד, בית המקדש שלמעלה הוא ברקיע זבול ^{מד}, הרקיע של ספירת התפארת ^{מה}, וממנו הוא יורד למטה לארץ, יחוד תפארת ומלכות).

פנימיות התפארת היא מדת הרחמים. בפרשת ראה מופיע פסוק הרחמים העיקרי, "ונתן לך רחמים ורחמך" ^{מו}, והעיקר: מופיעה בה מצות הצדקה ^{מז}, הביטוי העיקרי של מדת הרחמים ^{מח}. גם שלשת הרגלים המופיעים בפרשה – סוד "שלוש רגלים תחג לי בשנה" ^{מט} – מכוונים כנגד המדות תפארת-חסד-גבורה, כאשר חסד וגבורה, פסח ושבועות, נכללים בתפארת, סוכות ^נ, עיקר שמחת הרגל, "חג הסוכה תעשה לך... ושמחת בחגך... שבעת ימים תחג להוי' אלהיך... והיית

אך שמח" ^{נא}.

גם מצות השחיטה לפי הלכות שחיטה – שהן הלכה למשה מסיני ^{נב} – מופיעה בפרשה (וזיחה בגבולין תמורת הקרבה לגבוה במקדש), יחד עם חזרה על האזהרה לא לאכול דם ^{נג}. הטעם הפנימי של הלכות אלו הוא צער בעלי חיים ^{נד}, מתוך מדת הרחמנות ^{נה} (כאשר הזהירות מאכילת דם היא הרחקה מהגבורות והכוונה להעלות בשחיטה ובאכילה את נפש כל חי היא מצד החסד, הכל בסוד התכללות הגבורה והחסד בתפארת הנוטה לימין, "לאכללא שמאלא בימינא" ^{נו}). פרשיה זו פותחת ב"כי ירחיב" – כאשר כוונת אכילת הבשר היא להרחיב את הדעת לעבודתו יתברך, מדת "תפארת גופא" ^{נז} ("ירחיב" הוא גילוי יסוד אמא, "רחובות הנהר", בתפארת ז' ^{נח}, וד"ל).

נצח והוד: שפטים כי תצא

גם בסוף פרשת שפטים וגם בתחלת פרשת כי תצא יש יציאה למלחמה – שתי הפרשות האלה כנגד נצח והוד (הספירות בהן מאיר שם צבאות) ^{נט}.

בפרט, בפרשת שפטים מתוארת מערכת המשפט, שהיא כח הניצוח על עם ישראל היושב בציון, "בכל שעריך אשר הוי' אלהיך נתן לך לשבטיך" ^ס. הנצח הוא ראשית בנין המלכות ^{סא},

לט ראה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ט.

מ ישעיה מד, יג.

מא יבמות סא, א; זהר ח"ב פו, א.

מב תהלים כז, ד.

מג שם כג, ו.

מד ראה חגיגה יב, ב (והגהות הב"ח שם. הובא בטור או"ח קכ, א ובנו"כ על השו"ע שם).

מה זהר ח"ג רלו, א. ראה קהלת יעקב ערך ז' רקיעים.

מו דברים יג, יח.

מז שם טו, זי"א.

מח וראה סוכה מט, ב – "צדקה לעניים, גמילות חסד בין לעניים בין לעשירים".

מט שמות כג, יד.

נ זהר ח"ג רנו, ב. מגלה עמוקות פרשת בא וברנ"ב אופנים אופן נט; של"ה מסכת פסחים נר מצוה ג.

נא דברים טז, יג"ט.

נב חולין כח, א. ובכ"מ.

נג דברים יב, כג.

נד דברים יח, כ"ב.

נה וכפי שנתבאר בארוכה בשיעורי "חנוך לרחמים" (א' סיון תשס"ג).

נו ראה זהר ח"ג קע, א; קעת, א.

נז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

נח ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

נט זהר ח"ג יא, ב; שערי אורה השער השלישי והרביעי; פרדס רמונים שער כ פ"ב; וראה **אל עולם הקבלה** פ"ט; **לב לדעת** מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור יג.

ס דברים טז, יח.

סא ראה ע"ח של"ה פ"ב. בעומק, הנצח כולל את כל הנהי"מ: בהמשך לנבואת אמת בנצח (כבפנים) באים איסורי כישוף

בזכות מערכת

משפט מתוקנת - בה פותחת ועל שמה נקראת הפרשה - יוצאים לקרב ומנצחים

בסוף הפרשה, שייך לנצחון עד
גמירא בהשמדת האויב, השייך
דווקא להוד^{טא}.

יסוד: כי תבוא

פרשת כי תבוא – הביאה
לארץ – היא כנגד היסוד (הבא
אל המלכות, "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו
ארץ"^{טב}).

בפרשת כי תבוא נמצאות הברכות הקללות,
כי הן על הברית, כאשר כל המעמד בהר גרזים,
והר עיבל הוא הקמת הברית בעיר הברית, שכם,
שנתנה ליוסף הצדיק, שומר הברית (ברכות
וקללות אלו נזכרו בתחלת פרשת ראה^{טג}
ומופיעות בפועל ב"כי תבוא, סוד "גופא ובריתא
חשבינן חד"^{טד}). בכח ה"צדיק יסוד עולם"^{טה}
להפוך את הקללות לברכות (כפי שמסופר^{טו}
על קריאת התורה של אדמו"ר הזקן בפרשה
זו). במעמד זה מבאר משה את התורה "באר
היטב"^{טז}, בשבעים לשון (סוד אחורי המלה
"היטב", ה הי היטב היטב)^{טז}, כפי שהמלאך
גבריאל למד את יוסף הצדיק שבעים לשון^{טז},
כדי להאיר את התורה לשבעים אומות העולם
(המהפכה הרביעית שביסוד, וד"ל).

מלכות: נצבים

התכלית היא להגיע לפרשת נצבים – כל
עם ישראל נצב ביחד לפני ה', זו המלכות,

לכן בה נמצאת פרשת המלך. גם
ההבטחה לנביא כמשה בכל דור^{טב}
שייכת לנצח, שהרי משה במדות
הלב מכוון כנגד הנצח^{טג} והנצח
הוא שרש הנבואה^{טד} (וכיוצא בכך,
כל השופטים הם 'שלוחי דמשה',
הממנה את דייני ישראל, והוא גם

מקור משפט המלך^{טה}). בזכות מערכת משפט
מתוקנת – בה פותחת ועל שמה נקראת הפרשה
– יוצאים לקרב ומנצחים^{טו}, כפי שחותמת
הפרשה.

פרשת כי תצא פותחת באשת יפת תאר –
שיש בה הוד של יפי, "איהי בהוד"^{טז}, "אין אשה
אלא ליפיי"^{טח}, וגם אפשרות של "הודי נהפך עלי
למשחית"^{טט}. זו הפרשה שיש בה את הריכוז
העיקרי של מצות התורה, ללמד שיסוד קיום
מצוות מעשיות הוא מדת ההוד – להודות לה,
מתוך קבלת עול ("איהי בהוד"), בשמחה ("בינה
עד הוד אתפשטת"^ט). גם סיום מחית עמלק,

(שהם פגם ההוד) עד למצות "תמים תהיה" (דברים יח, יג),
שלמות תיקון ההוד שפנימיותו תמימות. מצות ספר התורה
של המלך היא יחוד יסוד ומלכות (ספר התורה הראשון,
השוה לכל נפש מישראל, הוא בסוד התפארת, ולמלך נוסף
יחוד תמידי של יסוד ומלכות), וד"ל.

סב דברים יח, טו.

סג זהר ח"א כא, ב; ח"ג רמג, א. ההפטרה הרביעית בשבע
הפטרות הנחמה, הפטרת הנצח, היא "אנכי אנכי", רמז ל"אנכי
עמד בין הוי' וביניכם וגו'" (דברים ה, ה) ו"אנכי הוי' אלהיך"
(שמות כ, ב), כמבואר במ"א (ראה גם **בעתה אחישנה** פ"ד
הערה ט).

סד ראה הקדמת תקו"ז ב, א; ביאור הגר"א לתקו"ז תקון יח;
קהלת יעקב ערך 'נח'.

סה על דין מלך במשה ראה דברים לג, ה במפרשים; זבחים
קב, א; רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו ה"א. על היחס
ההשלמה בין משפט התורה למשפט המלך ראה דרשות
הר"ן דרוש יא (הובא ונתבאר **בשלשה כתר**ים מאמר ראשון
הערה לו. ובכ"מ).

סו תנחומא שפטים טו (הובא ברש"י דברים כ, א).

סז ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, ב"כט, א). וראה ע"ח שער הכללים
פ"א; ע"ח של"ו פ"ח; שעה"כ שער חנוכה דרוש א; מבו"ש שער
ג ח"א פ"ב.

סח תענית לא, א; כתובות נט, ב.

סט דינאלי, ח.

ע ע"פ הקדמת תקו"ז ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח

שכ"ט פ"ח.

עא שערי צדק ש"ג. הובא בפרדס שכ"ג פ"ה ומשם בכ"ד
בד"ח (וראה גם **תיקון המדינה** פרק יב).

עב ישעיה ס, כא.

עג דברים יא, כריח.

עד זהר ח"ג רכג, ב ובכ"מ; ע"ח של"א פ"ג.

עה משלי י, כה.

עו לוח "היום יום" י"ז אלול.

עז דברים כז, ח. "באר היטב" עולה **אהבה יראה**, ה"ח וה"ג
המתקבצים כולם ביסוד, וד"ל.

עח סוטה לב, א; לו, א (הובא ברש"י עה"פ).

עט יל"ש מקץ קמח.

בחיים^{צב} — הוא המלכות (שנקראת רשות), שרש ה'אני' הבוחר בין טוב ורע (סוד "עץ הדעת טוב ורע"^{צג} שבמלכות, כמבואר בקבלה^{צד}). בנפש כח הבחירה הוא אמנם בדעת^{צה}, אבל שרש הבחירה שה' נותן לאדם — ה'חפש' הרשות — הוא במלכות דווקא. במעמד בו "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלהיכם" מעניק לנו ה' את הבחירה החפשית^{צז} (התנאי לשכר וענש).

שבע נחמות

אפשר להאריך עוד בהסבר של שבע הפרשות כנגד שבע מדות הלב. בכל אופן, יש שבע נחמות בשבע השבתות האלה. מתקנים בימים האלה את שבע המדות, עושים תשובה, ואז יש נחמה^{צח}. בפירוש אומרים "נחמו נחמו"^{צט}, שתי נחמות — כנגד החסד והגבורה, שתי המדות העיקריות^{צט} — אבל בעצם יש כאן שבע נחמות^ק (ורמז: "כל

כנסת ישראל (הכוללת בעצמה עשר ספירות, עשר מדרגות של עם ישראל)^פ. המלה "נצבים" עצמה רומזת למלכות, בסוד "נצב מלך"^{פא}. כתוב ש"היום" הוא "יומא דדינא רבא"^{פב} ו"אתם נצבים היום כלכם"^{פג} "עומדים וזכאים בדין"^{פד}, כבר משבת נצבים^{פה}

(השבת בה הקב"ה, מלך מלכי המלכים, מברך בעצמו את החדש — חדש בנין המלכות, "מלך חדש"^{פו} — תוך כדי שאנו קוראים את פרשת נצבים^{פי}). בפרשה קוראים גם על הערבות בין כל נשמות ישראל^{פז}, המתחדשת כאן, עם

הכניסה לארץ^{פט} — אחדות של כנסת ישראל דווקא בארץ ישראל, שני מופעים עיקרים של המלכות.

פרשת התשובה שבפרשה^צ מתחילה מתשובה תתאה, "תשובה תתאה"^{צא}, ספירת המלכות. גם מקום הבחירה שבפרשה — "ובחרת

פ "אתם נצבים היום כלכם" ועוד מלכות עולה 1300, נ"פ הוי' בדילוג אותיות, הדילוג הראשון — "אתם נצבים היום כלכם" עולה נצבים! הדילוג השני — "אתם נצבים היום כלכם" — עולה ברית, "לעברך בברית" (היינו יסוד הנוקבא, נקודת ציון).

פא מלכים א' כב, מח.

פב תרגום לאיוב ב, א.

פג דברים כט, ט.

פד ראה תנחומא ריש נצבים; לוח "היום יום" כ"ה אלול.

פה ראה דבר מלכות נצבים וילך.

פו שמות א, ח.

פז ראה ספר המנהגים עמ' 55.

פח דברים כט, כח.

פט סוטה לז, ב; סנהדרין מג, ב. ובכ"מ.

צ דברים ל, א"ד.

צא זהר ח"ג קכב, א (ברע"מ); פט, ב; ז"ח רות פב, ג; ראשית חכמה שער התשובה פ"ב; תניא, אגה"ת פ"ד.

צב דברים ל, יט.

צג בראשית ב, יז.

צד פרדס שכ"ג (ערכי הכינויים) פט"ז; ע"ח שמ"ט (קליפת נגה) פ"ג; קהלת יעקב ערך "עץ". וראה תניא, אגה"ק כו.

צה מאור עינים פרשת שלח לך.

צו בסיסד יש ראית השגחה פרטית, "צדיק הוי' בכל דרכיו" (תהלים קמה, יז). ובמלכות הענקת בחירה חפשית.

צז תשובה נחמה עולות שפלות, "עת רצון", ח"פ אמונה (ודילוג האותיות הראשון — תשובה נחמה — הוא תהו בהו, העולה משיח בן דוד).

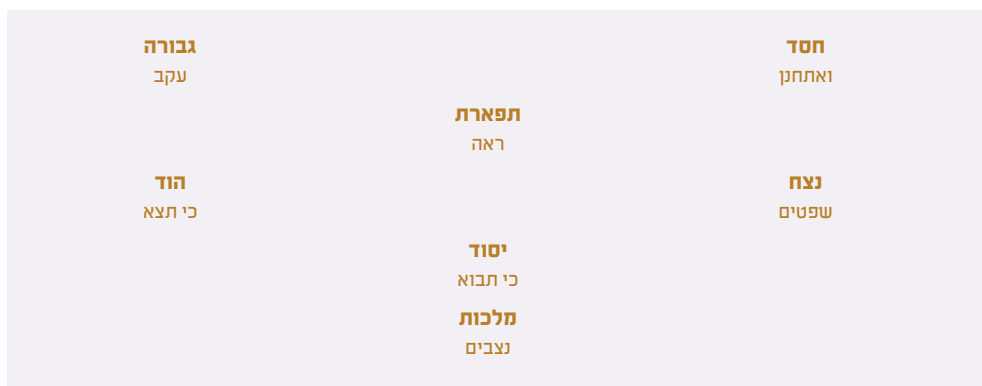
צח ישעיה מ, א. חוץ מ"נחמו נחמו" כאן אין עוד "נחמו" בתנ"ך. "נחמו נחמו" עולה יצחק, ח פעמים (ממוצע כל אות) הוי'. "נחמו נחמו" בהכאה פרטית (דהיינו "נחמו" ברבוע פרטי) עולה 4200, ז"פ 600 (יהלום 24 וכו'). 208 ו 4200 הם זוג של כפולות 13 ו 7, וביחד הם עולים 4408, חן (בתיזוג של מב) פעמים 76 (עבד, חוה פנים ואחור) וביחד עם "נחמו נחמו" במילוי עולה הכל ז"פ ביאת המשיח.

צט ראה תניא סופ"ג. ובכ"מ.

ק על סדר הפטרות הנחמה מביא האבודרהם:

ואומר במדרש על דרך צחות כי תקנו לומר בתחלת הפטרות הנחמות "נחמו נחמו עמי", כלומר שהקב"ה אמר לנביאים "נחמו נחמו עמי". על זה משיבה כנסת ישראל "ותאמר ציון עזבני ה'". כלומר איני מתפייסת מנחמת הנביאים... ובמקומות שמפטירין במקום ההפסרה זו "עניה סוערה לא רוחמה" כלומר הנביאים חוזרין ואומרים לפני הקב"ה הנה כנסת ישראל לא נתפייסה בתנחומין שלנו על זה חוזר הקב"ה ואומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם". ואומר עוד "רני עקרה לא ילדה" ואומר "קומי אורי כי בא אורך".

הפסוק "נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם" עולה ו"פ "נחמו", כנגד שש הנחמות הראשונות, ועוד אין, ה"נחמו" השביעי^{קא}, שכנגד המלכות ש"לית לה מגרמה כלום"^{קב}). ולסיכום:

ועוד נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם

ראה-תפארת (עד כאן עולה 2262, **אלדד** פעמים **מידד**, הוי' אחד פעמים הוי' יחיד) **שפטים-נצח כי תצא-הוד כי תבוא-יסוד נצבים-מלכות עולה** 4592, 7 פעמים (ממוצע) 656, "קוה אל הוי' חזק ויאמץ לבך וקוה אל הוי'"^{קג} — הפסוק העיקרי אותו אומרים בחדש אלול (ועד להושענא-דרבה), חותם הפרק "לדוד הוי' אורי וישעי", תקופת שבע דנחמתא (כאשר מחמשה עשר באב, בו מתחילים לאחל "כתיבה וחתימה טובה"^{קד}, הכל הוא בגדר אלול^{קה}).

קג תהלים כז, יד (רק בפרשת עקב יש קוה פסוקים, כנ"ל). קד ראה שער יששכר מאמר "יום תבר מגל" ס"ב, הובא בדרכי חיים ושלוש סע' תרפ"ד. ובתורת מנחם ח"ג עמ' 256. קה וראה מחול הכרמים בנספח "מחמשה עשר באב ליום הכיפורים" על **אלול** הימים מחמשה עשר באב ועד שמיני עצרת, ודוק.

על זה משיבה כנסת ישראל "שוש אשיש בה" כלומר עתה יש לי לשוש ולשמוח "תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע וגו'".

אם כן, הנחמה מלמעלה היא ב"נחמו נחמו" ו"אנכי אנכי" וקבלת הנחמה על ידי כנסת ישראל היא "שוש אשיש", שלש ההפטרות שכנגד חסד-נצח-מלכות, ראש-תוך-סוף של הז"ת (אור ישר מקו ימין, חסד-נצח, ואור חוזר מהמלכות), כנגד אברהם-משה-דוד (אברהם ומשה מנחמים את דוד, שהוא "בר נפלא" בכל רגע - אברהם מנחם בהבעת אהבה והדרכה למדות טובות, "דרך ארץ קדמה לתורה", ומשה במתן תורת נצח, כאשר דוד מתפלל שיהיה טוב...). ורמזים: "נחמו"-"אנכי" עולה "אני לדודי ודודי לי" (שה"ש ג, ג), "נחמו נחמו" "אנכי אנכי" "שוש אשיש" עולה ג פעמים (ממוצע) **תענוג (חיה) חדוה** ברבוע וכו')! **חסד נצח-מלכות** ועוד **אברהם משה דוד** עולים 1323, ג פעמים (ממוצע) **אמת** (21 ברבוע וכו')!

קא כדי להגיע מ**אין** (**אני**) ל**נחמו** יש להשלים את המלכות במלה **גדול** - "כי מלך גדול אני אמר הוי' צבאות" (מלאכי א, יד) - בסוד "גדול הוי' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדש" (תהלים מח, ב), אימתי הוא "גדול"? כשהוא "בעיר אלהינו", סוד המלכות, כנודע (ראה זהר ח"ב רלה, א; ח"ג ה, א. ובכ"מ). קב ראה זהר ח"א קפא, א; רמט, ב; ח"ב ריח, ב. ובכ"מ.

שיעור

השוואה פנימית בין פרשיות "שמע" ו"והיה אם שמע"

עבודה וחינוך בקריאת שמע

קיצור מהלך השיעור

זהו חלקו השני של שיעור קצר – שגדל והתארך במהלך העריכה – שנמסר השבת (בעמידה על הסטנדר) אחרי עליה של חתן בר־מצוה לתורה במנין בבית הרב. השיעור עוסק בשתי פרשיות קריאת שמע, "שמע" ו"והיה אם שמע", שנמצאות בתוך שתי הראשונות־העיקריות בשבע פרשות הנחמה (בהן עסק חלקו הראשון של השיעור, שנדפס לעיל), אותן אנו אומרים פעמיים בכל יום והן נמצאות בתוך התפילין (שהחל להניח בר־המצוה) ובתוך המזוזה. מההשוואה בין שתי הפרשיות עולה יסוד חינוכי חשוב – אותן למד בעל ה"מבשר טוב", ה'מורה' הראשון של הרב, שיום ההילולא שלו יחול בשבוע הבא (בא' דר"ח אלול) – וגם מקור לסדר העבודה החסידי.

התפארת־הרחמים^א). ההקבלה הזו מתבטאת

פרשיות קריאת שמע

מן התורה קריאת שמע כוללת שתי פרשיות^א – "שמע"^ב ו"והיה אם שמע"^ג. שתי הפרשיות הללו מכוונות כנגד אהבה ויראה (פנימיות החסד והגבורה), שהן מדות הלב העיקריות^ד (ובהתבוננות זו, התשובה לשאלה "פרשת ציצית מפני מה קבעוה?"^ה תהיה שיש להשלים את מדות הלב העיקריות, "שיר משולש", במדת

ז הציצית היא מלבוש ישראל, "לכבוד ולתפארת" (שמות כח, ב. ובכ"מ), כמו בגדי הכהן הגדול (כשהצד השווה ביניהם הוא התכלת). ורמז מובהק: **ציצית תפארת** משלימות ל־1681, 41 ברבוע, סוד שם של **כב** אותיות, שם התפארת בקבלה (פרדס רמונים שכ"א פי"ד). על פי נגלה מוסיפים פרשה זו בעיקר בשל יציאת מצרים המוזכרת בסופה, היינו בסוד נצח והוד, "תמכין דאוריתא" (זהר ח"ג נג, ב), בהם מאיר שם צבאות – "צבאות הוי" (שמות יב, מא) שיצאו מארץ מצרים – והחתימה היא ב"אמת" ("חותמו של הקב"ה אמת"), פנימיות היסוד, כאשר ברכת "אמת ויציב" (ובלילה "אמת ואמונה") באה להשלים את עטרת היסוד כדי לקיים "מסמך גאולה לתפלה" (מגילה ג, ב), יחוד יסוד ומלכות (זהר ח"א קלב, ב). וד"ל.

ועוד העמקה בסוד הציצית: מובא בספרי (שלח ט) בשם רבי נתן, שאומר ש"אין כל מצוה ומצוה שאין מתן שכרה בצדה", כיצד מצות ציצית הצילה אדם מעבירה עם זונה – כאשר "באו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו נדמו לו כארבעה אנשים" – והזונה התעוררה מכך והתגיירה עד שבסופו של דבר אמר לו

א ראה פר"ח או"ח סז. וראה סיכום השיטות בזה בילקוט יוסף סימן סז אות א.

ב דברים י, ד ואילך.

ג שם יא, יג.

ד תניא פ"ג.

ה ברכות יב, ב (וראה עוד לקמן הערה ז).

ו זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ז ג, א. ובכ"מ.

כא שבת י, א.

(המייחדת את הפרשה הראשונה). אור החסד המאיר בכלי הגבורה פועל המתקת הדינים של הגבורה והפיכת היראה כפשוטה ליראת חטא, יראה מניתוק חבלי עבותות האהבה לה' כח, ודוק.

תורה ותפילין בשתי הפרשיות

יש עוד הבדל חשוב שמציניים בין הפרשיות, בסדר המצוות שיש בהן: בפרשת "שמע" כתוב קודם על לימוד תורה, "ושונתם לבניך ודברתם בגו'", ורק אחר כך "וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך", מצות תפילין. לעומת זאת, בפרשת "והיה אם שמע" כתוב קודם "וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם" ורק אחר כך "ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם", קודם תפילין ואז תורה.

התורה שבפרשה הראשונה באה בהמשך ל"ואהבת וגו'", "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" – איזה דברים? מסבירים כח שהכוונה לדברים שמעוררים את האהבה, לימוד תורה של דברים שאפשר להתבונן בהם ועל ידם לעורר את האהבה לה' – היינו בעיקר לימוד חסידות – כדברי הבעל שם טוב^כ שכך מקיימים "ואהבת" (כאשר סוף הכבוד, האהבה, לבא כנ"ל). בפרשה השניה, כמו שאמרנו, מופיעה מצות תפלה. בהנחת תפילין – שמניחים בתפלה (תפילין גם לשון תפלה) – יש תפלה של יד, שמניחים כנגד הלב, ותפלה של ראש, שמניחים על הראש, על המוח – קודם מניחים את של יד ואחר כך את של ראש. והכוונה היא לשעבד, לקשור לה', את הלב ואת המוח^{כא}.

כח ראה תניא פ"ח ופכ"ה. מקור הביטוי חבלי עבותות אהבה הוא בהושע יא, ד: **"בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה"** העולה **אהבה** פעמים **"אנכי הוי"** (בחלוקה שכולה אומרת אהבה: המלה הראשונה, **"בחבלי"**, עולה ד"פ **אהבה**, היינו **אהבה** ברו"ש; המלה האחרונה היא **אהבה**; ראשי וסופי התבות עולים **אדני**, ה"פ **אהבה**, היינו **אהבה** פ"א; שלש התבות באמצע עולות **אהבה** פעמים **אמונה**).

כט ראה בחינוך קטן בתניא.

ל' הוספות לכש"ט (קה"ת) סי' לח, וש"נ.

לא ראה בן איש חי שנה ראשונה לפרשת בא.

התפלה למלכות, "ואני תפלה"^{כב}, שביניה מן הגבורות, כנ"ל^{כג}.

ועוד, ב"שמע" יש גם משמעות של הבטחה, שבדאי סופך לשמוע (ולהגיע ל"ואהבת")^{כד} – ודאות והבטחה שמצד החסד. לעומת זאת, "והיה אם שמע" הוא בלשון תנאי, הבא מצד הגבורה (בסוד "אם לבינה תקרא"^{כה}, ו"אני בינה לי גבורה"^{כו}).

אכן, יודגש שמבואר בקבלה וחסידות^{כז} שההקבלה של שתי הפרשיות לחסד וגבורה, אהבה ויראה, היא מצד הכלים, הפשט של תוכן הפסוקים, אך מצד האור הפנימי שמאיר בכלים מתחוללת כאן תופעה של "אחליפו דוכתייהו" –

שם **מב**, שם הגבורה, שיש לכוון בפרשה הראשונה של קריאת שמע) בכלי החסד ואור החסד (סוד שם **עב**, שם החסד, שיש לכוון בפרשה השניה של קריאת שמע). אור הגבורה המאיר בכלי החסד פועל את התגבורות החסדים, האהבה, עד לדרגת "ובכל מאדך"

ב"שמע" יש גם משמעות של הבטחה, שבדאי סופך לשמוע – ודאות והבטחה שמצד החסד לעומת זאת, "והיה אם שמע" הוא בלשון תנאי, הבא מצד הגבורה

כב תהלים קט, ד.

כג כפי שיתבאר עוד בפנים, יש בפרשיות הללו תופעה של "אחליפו דוכתייהו", ולכן מופיע אור החסד-האהבה בכלי הגבורה-היראה. אכן, הסדר הוא להתחיל מיראה ולהמשיך באהבה (בסוד "דרכו של איש [אהבה] לחזר אחרי אשה [יראה]" כמבואר בתניא פמ"ג אגה"ק יח) – **"עורי צפון [שמאל-יראה, שמאלו תחת ראשי] ובואי תימן [ימין-אהבה, ימינו תחבקני]"** (שה"ש ד, טז) העולה 1037, **אהבה יראה** בהכאה פרטית!

כד מגיד דבריו ליעקב כח. ובריבוי מקומות בדא"ח.

כה משלי ב, ג.

כו שם ח, יד.

כז ראה רמ"ז לזהר ח"ג כז, ב; לקו"ת ואתחנן יב, ד; שה"ש ל, ג ובכ"מ.

ל' מנחם-אב, הוא יום ההילולא של הרב הראשון שלמדתי אצלו, האדמו"ר מרומאן, בעל השו"ת "מבשר טוב"

עלינו להרחיב את הפעילות בגילאים כאלה (כפי שראינו אצל הרבי את הדגש הגדול על "צבאות ה'" וכפי שאנו רוצים לעשות בתנועת "רבי חייא" וכיו"ב). בכל אופן, לעומת הפרשה הראשונה, הפרשה השנייה מדברת על החינוך שצריך להיות בהמשך, "ולמדתם אותם את בניכם", גם אחרי בר-מצוה. בבר מצוה מברך האב "ברוך שפטרני" ויכול לחשוב שמעתה הוא פטור מלהמשיך לחנך את הילד – כעת כל האחריות נופלת על בר המצוה שהוא כבר גדול, בר דעת, ברשות עצמו. זו טעות חמורה... קודם המצוה היתה על האבא, "ודברת בם", כאשר הוא המדבר והבנים שומעים ומקבלים ממנו, באופן של שיון משניות (בגרסה). אבל כעת האבא צריך ללמד את הבנים עד שהם ידברו בדברי התורה מעצמם^{לז} – "ולמדתם אותם [עד כדי] לדבר בם"^{לח} – ולעשות זאת באופן של לימוד, בהבנה עיונית טובה (כהכנה קרובה ל"בן חמש עשרה לגמרא"^{לט}). הלימוד בדעת שלמה – אותה מקבל הנער בבר-מצוה דווקא – גורם לו לדבר מעצמו בדברי תורה^{לז}.

צריכים להמשיך לחנך-ללמד את הילד גם אחר כך, לפחות עד שמגיעים למצות מזווה, שמרמזת לבנין הבית שלו, "וכתבתם על מזוזת

לז כדיוק הרמב"ן על הפסוק.

לח בפסוק הראשון כתוב "ודברת בם", עם ו הרומזת לז של "ואהבת" (שבפרשה הראשונה), ובפסוק השני "לדבר בם", עם ל הרומזת לל של "לאהבה" (שבפרשה השנייה), ודוק. "ודברת בם" ועוד "לדבר בם" עולה 932, חשמל במילוי, "עץ הדעת טוב ורע", ד"פ (ממוצע כל חבה בשני הלשונות הנ"ל) "עץ החיים".

לט אבות פ"ה מכ"ב.

מ בסוד "יהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז), ותרגם אונקלוס "לרוח ממללא", ורש"י כתב "שנוספה בו דעה ודבור", היינו שדעה מביאה דבור (ולפי זה יתבאר הפסוק כך: "זייער הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה" – עיבור; "ויפח באפיו נשמת חיים" – יניקה; "יהי האדם לנפש חיה" – מוחין, וד"ל).

את הלב משעבדים בעיקר בתפלה ואת המח משעבדים בתורה. והוא כפי הסדר בפרשה השניה – קודם תפלה (עם תפילין, כאשר גם של יד וגם של ראש נקראו בשם הכללי, תפלה – "תפלה לאל חיי"^{לב}) ואז תורה^{לג} (כאשר עיקר מצות תלמוד התורה הוא הלימוד לאחרים, החל מהלימוד עם הבנים, וכמו שכתוב כאן בפירוש, "ולמדתם" ולא 'ולמדתם', וכן פוסק הרמב"ם^{לד}).

חינוך לפני ואחרי בר מצוה

עוד שבוע ויום, ב-ל' מנחם-אב, הוא יום ההילולא של הרב הראשון שלמדתי אצלו, האדמו"ר מרומאן, בעל השו"ת "מבשר טוב". הוא מספר^{לה} שהיתה בר-מצוה לאחד הנכדים של רבי איתמר מנדבורנא – אבי כל חסידיו נדבורנא היום, שהתגורר בסוף ימיו ביד אליהו בתל אביב. עוד בהיותו בנ"י זכיתי לשמוע אותו מנגן בכינור (בנדבורנא יש מסורת שמי שיכול מנגן בכינור). במסבת הבר-מצוה עלתה שם השאלה על הסדר של תורה ותפילין בשתי הפרשיות של קריאת שמע.

בעל המבשר טוב הסביר שהפרשה הראשונה מדברת על חינוך הילדים, "ושננתם לבניך", לפני גיל בר מצוה, לפני שהילד מניח תפילין. במקום אחר הוא מספר^{לו} שהאדמו"ר בעל האמרי אמת מגור אמר שנוסעים אליו עשרת אלפים חסידים שאינם צמים ביום כיפור ואינם מניחים תפילין... והיינו ילדים לפני גיל בר-מצוה. ויש ללמוד מכך, באופן של "מעלין בקדש", עד כמה

לב תהלים מב, ט.

לג ומבואר – ראה גם שיעור ח"י אלול תש"פ – שקדימת תש"י לתש"ר היא בסוד קדימת הבעל שם טוב לאדמו"ר הזקן.

לד ספר המצוות עשה יא.

לה מבשר טוב ח"ג סימן מז (וראה גם שם סימן עג בסופו ומבשר ואומר אמרות ופינים אות ח).

לו מבשר ואומר אומר עובדות אות י.

להמשיך לחנך^{מז} – הבר מצוה קבל רק מוחין דאמא^{מח}, וצריך להמשיך לחנך וללמד אותו עד שיזכה למוחין דאבא.

“ברוך שפטרני מעונשו”

אז על מה בכל זאת ברכת כעת “ברוך שפטרני מעונשו של זה”? צריך להסביר שהפטור איננו מהחינוך, אלא מהחינוך בדרך של ענש – “חושך שבטו שונא בנו”^{מט} כפשוטו^נ – המתאים דווקא לפני בר־מצוה (כשאין לבן דעת שלמה, אלא רק “עטרא דגבורות” שבדעת, שעניינה יראה). לעומת זאת, אחרי בר מצוה נשלמה דעת הבן – הוא כבר לא מפחד מהרצועה (ואף אסור להכותו לפי ההלכה^{נא}, משום “לפני עור לא תתן מכשול”^{נב}) – והחינוך צריך להיות מאהבה (השייכת ל“עטרא דחסדים” של הדעת, בהן נשלמה דעתו). כך בדיוק מוסבר^{נד} ההבדל בין הכאת הצור בדור הראשון ליציאת מצרים, כשעם ישראל היה עדיין בקטנות, לדבור אל הסלע בסיום הנודים במדבר, בדור שעתיד להכנס לארץ, והוא כבר יחסית בגדלות. ישראל רחמנים בני רחמנים^{נז}, ולא אוהבים להטיל אימה ולהשתמש ברצועה, ולכן האבא מברך בלב שמח “ברוך שפטרני מעונשו של זה”, ומעתה אין עלי שום חיוב להעניש ב“שמאל דוחה” אלא אני

ביתך, “ביתו זו אשתו”^{מא}. מצות לימוד תורה מתחילה מגיל חינוך, תפילין רומזים לבר־מצוה ומזוזה רומזת לבנין בית, חתונה^{מב}. בפרשה הראשונה נדמה שזהו הסדר, אבל הפרשה השניה מלמדת שהחינוך ממשיך גם אחרי הבר־מצוה, לפחות עד לחתונה (שאז מנהג ישראל שהחתן עובר לדור בבית חמיו, רחוק מאביו).

נוסיף רמז: בפרשה הראשונה כתוב “ושננתם”, משרש שנו, ששזה 400 (ויש ענין בשינון ארבע מאות פעם^{מג}), ובפרשה השניה כתוב “ולמדתם”, משרש למד, ששזה 74 – ביחד עולה דעת, בחלוקה מובהקת ל־דע ו־ת (“דע את אלהי אביך גו”^{מד} הוא כבר בגיל^{מה} 12, “מופלא הסמוך לאיש”^{מו}, והדעת נשלמת בבר מצוה). בר מצוה מקבל דעת, ואפשר לחשוב שכעת

הוא יכול להסתדר לבד עם הדעת שלו. אומרים לאבא שהוא צריך

בר מצוה

מקבל דעת, ואפשר לחשוב שכעת הוא יכול להסתדר לבד עם הדעת שלו. אומרים לאבא שהוא צריך להמשיך לחנך – הבר מצוה קבל רק מוחין דאמא, וצריך להמשיך לחנך וללמד אותו עד שיזכה למוחין דאבא

מז מבואר ש־חנך הוא סוד חן הוי' (תשובת השנה מאמר “חנך והדרכה” פ”ד; פנים אל פנים פ”ד סעיף ו; מבואר באריכות בספר אמנות החנך ח”א פרק 7), ובנידון דגן – עד בר־מצוה העיקר הוא החן של הילד ומבר מצוה הוא זוכה לשם הוי', מוחין דגדלות (אמא, כדלקמן בפנים), ויכול לקיים “הולכת בדרכיו” (דברים כח, ט). עד בר מצוה הבל פיהן של תינוקות של בית רבן בוקע רקיעין (ראה תניא קו”א ג), ומבר מצוה ה' קורא ושונה כנגדו (תנא דבי אליהו רבה פ”ח), ועד לאופן של “נצחוני בני נצחוני” (ב”מ נט, ב), ודוק. מח ראה ע”ח שכ”ה בכ”מ, ועוד. מט משלי יג, כד.

נ הסבר פנימיחסידי ראה בפנים אל פנים פ”ז.

נא רמב”ם הלכות ממרים פ”ו ה”ט.

נב ויקרא יט, יד.

נג מעין גנים חקת, וש”נ.

נד ספר החינוך מצות מב”מ דתצח.

מא יומא פ”א מ”א.

מב שלשת הגילאים כאן הם “בן חמש למקרא” (ראשית החינוך), “בן שלש עשרה למצות” ו”בן שמונה עשרה לחפה” 5 - ועוד 13 שוה 18 וביחד הם עולים 36, 8 במשולש שהוא 6 ברבוע. ברבוע פרטי 5 ברבוע (25), 13 ברבוע (169), 18 ברבוע (324) - הם שוים 518, בן במילוי (בית נו)! מג ראה עירובין נד, ב (ביחס לתלמידו של רבי פרידא) וליקוטי סיפורים מערכת אדמו”ר מהר”ש יח (על חזרת מאמר 400 פעמים).

מד דברי הימים”א כח, ט.

מה ראה סדר עולם זוטא פ”ה. ובכ”מ.

מו נדה מו, ב. ובכ”מ.

משה לא להכות במטהו) עליו להשתמש בשבט פיו, לדבר (אל הסלע) בדבור שיש בו גם משמעות של חבה^{סב} אבל גם ובעיקר משמעות של לשון קשה^{סג} (על דרך "ותגיד לבני ישראל"^{סד}, "דברים קשים כגידים"^{סה}), עם מדת הדין דקדושה של הדקדוק בהווית דאביי ורבא (עיקר הלימוד אחרי גיל מצוות, כנ"ל).

חינוך בלי הסח הדעת

בעל המבשר טוב ממשיך ומספר שלאחר שהוא אמר את דבריו, חמיו, רבי איתמה, בקש להוסיף משהו: יש דין שאסור להסיח את הדעת מהתפילין. לומדים זאת מהציץ של הכהן הגדול, בו כתוב "והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי"^{סו}. מהמלה "תמיד" לומדים שאסור לכהן הגדול להסיח את הדעת מהציץ. מהאיסור להסיח את הדעת מהציץ, שיש בו אזכרה אחת ("קדש להוי"^{סז}), לומדים קל וחומר לתפילין שיש בכל תפלה **כא** אזכרות^{סח} (בסוד "**איהיה** אשר **איהיה**"^{סט}, כאשר **מב** פעמים **הוי'** עולה "**ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ**"^ע, כפי שכתוב בתפילין דמרי עלמא^{עא}, כנודע^{עב}). דווקא מהפרשה השניה של קריאת שמע, שבה

לפני הבר מצוה
האב הוא בעיקר
"אב הרחמן", אך
לאחר מכן –
כשהוא נפטר
ממצות חינוך –
הוא הופך להיות
בעיקר רב של בנו,
המקיים בשעת
הצורך "זרוק מרה
בתלמידים" ועל
בנו לשבת לפניו
ביראה

יכול לפעול רק ב"ימין מקרבת"^{נח}. איך הדרוש הזה מתיישב עם מה שהסברנו שדווקא הפרשה הראשונה היא פרשה של אהבה (והיא העוסקת בחינוך שלפני בר מצוה, שהוא חינוך מיראה) והפרשה השניה היא פרשה של יראה (והיא העוסקת בחינוך שאחרי בר מצוה, שהוא חינוך מאהבה)? יראת הענש לפני בר מצוה היא יראת הרצועה (שבידי האב^נ), אבל אצל האב עצמו, המקיים "[חושך שבטו שונא בנו] ואהבו שחרו מוסר", היחס הוא כולו אהבה, והוא מראה לבנו הקטן פנים של אהבה, תענוג וקירוב^{נב}. לעומת

זאת, אחרי בר מצוה היוצרות מתהפכות – היחס של האב לבן הוא יותר יחס מורא-אב וריחוק, שדווקא באמצעותו מצליח האב-הרב לפתוח את מעינות החכמה אצל הבן^{נב} (כאשר הבן לא ירא מהרצועה של אביו, אלא מפני ענש מן השמים, שכעת הוא יכול להשיג בדעתו). לפני הבר מצוה האב הוא בעיקר "אב הרחמן", אך לאחר מכן – כשהוא נפטר ממצות חינוך – הוא הופך להיות בעיקר רב של בנו^{נב}, המקיים בשעת הצורך "זרוק מרה בתלמידים"^ס ועל בנו לשבת לפניו ביראה (כ"תלמיד חכם היושב לפני רבו"^{סא}). אחרי שהאב גונז את הרצועה (כפי שעל

נה סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב.

נו והיא-היא ההבחנה בין יראת הענש, שהיא יראת הרצועה, ליראת המלך, שהיא יראה מי שמחזיק ברצועה (וראה גם בח"א של השיעור והנסמן שם).

נז וראה תניא אגה"ק טו שדווקא מתוך תענוג האב מתרבה ההשפעה לבנו.

נח עיקר תפקידו של הרבי-המורה, כפי שנתבאר בשיעור שבת ואתחנן (נדפס בגליון עקב) השתא.

נט וראה גם ב'ציוץ' 'אב-רב-מלך-חתן' (י"ט אב השתא) שבגליון זה.

ס כתובות קג, ב.

סא ראה שבת ל, ב.

סב ראה רש"י על דברים ב, יז.

סג ראה רש"י על במדבר יב, א.

סד שמות יט, ג.

סה שבת פז, א (הובא ברש"י עה"פ).

סו שמות כח, לח.

סז שם פסוק לו.

סח ראה ע"ח ש"ל פ"ז; פע"ח הנ"ל הערה ט. ובכ"מ.

סט שמות ג, יד.

ע שמואל"ב ז, כג.

עא ברכות ו, א.

עב גימטריא (אורבך-זכסלר, ירושלים תש"מ) מאמר "בסוד תפילין".

כל אחד צריך

לחשוב על חינוך
הילדים חצי שעה
כל יום, אך מרבי
איתמר אפשר
ללמוד שחוך
מאותה חצי שעה
של התבוננות
ממוקדת בחינוך
ילדים, אין להסיח
את הדעת כלל
מהענין

חסידות כהכנה לתפלה^{טו} (כולל באופן של שינון^{טז}), עוד לפני שמניחים תפילין.

בפרשה השניה מופיעה מצות תפלה, ושם קודם כל מניחים תפילין ומתפללים ואחר כך לומדים תורה, כפי הסדר בחז"ל של "מבית הכנסת לבית המדרש"^{טז}, ואז עיקר הלימוד הוא הלכה, נגלה (בעומק של "ולמדתם", כנ"ל).

שהבר מצוה ילמד הרבה חסידות, יתפלל בכוונה, וילמד

הרבה נגלה (לשמה^{טז})!

מצות תפילין קודמת למצות תלמוד תורה, אפשר ללמוד שכשם שאין להסיח את הדעת מהתפילין, כך אין להסיח את הדעת מחינוך הבנים.

זה מזכיר את הפתגם ב"היום יום"^{טז}, שכל אחד צריך לחשוב על חינוך הילדים חצי שעה כל יום – שמפורש שם שזו חובת גברא, כמו החיוב להניח תפילין. מכאן רואים ברור את הקשר בין חינוך לתפילין – רק ששם כתוב חצי

שעה בכל יום (בדומה לפרק זמן שבו מניחים תפילין), אך מרבי איתמר אפשר ללמוד שחוך מאותה חצי שעה של התבוננות ממוקדת בחינוך ילדים, אין להסיח את הדעת כלל מהענין^{טז}.

לימוד לפני ואחרי התפלה

כעת נוסיף בע"ה עוד רעיון אחד לגבי השאלה הנ"ל (בשינוי הסדר בין פרשה ראשונה לפרשה שניה של קריאת שמע). אפשר לראות שיש בשתי הפרשיות הללו מקור להנהגת החסידים ביחס לתורה ותפלה:

בפרשה הראשונה, שלא כתובה בה מצות תפלה, הלימוד הוא לפני הנחת תפילין שמניחים כדי להתפלל (אלא שמניחין תפילין לפני התפלה, כדי לא לעבור על האמור בנוגע למי שקורא קריאת שמע ללא תפילין^{טז}). שם עיקר הלימוד הוא, כמו שאמרנו, לימוד שמיעוד לעורר את האהבה כדי להתפלל כדבעי – לימוד של

עג לוח "היום יום" כ"ב טבת.

עד וראה בבא בתרא ח, ב על מלמד התינוקות רב שמואל בר שילת (נכתב באשא עיני מאמר "רב שמואל בר שילת"). עה ראה ברכות יד, ב (וראה טל חיים ציצית ותפילין סימן י השיטות בגדר האיסור בזה).

עו ראה לקו"ת תבוא ד"ה "תחת אשר לא עבדת" על שלש ההכנות לתפלה - לימוד זחר (חסידות), מקוה וצדקה - ויש לומר שהן כנגד חכמה, בינה ודעת, וד"ל (וראה באופנים נוספים שיעור ט' אלול תשנ"ט ובכ"ד).

עז וראה לעיל הערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת. על שינון מאמר חסידות 400 פעם.

עח מועד קטן כט, א; שו"ע או"ח סי' קנה.

עט ראשית הלימוד לשמה הוא לימוד על מנת לעשות (כנוסח התפלה לפני הלימוד. ראה שיעורים בסוד ה' ח"ב). וראה אבות פ"ד מ"ה: "הלומד תורה על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות". "הלומד על מנת ללמד" (עיקר מצות ת"ת, כנ"ל) היינו יחוד חכמה ובינה, "הנסתרת להו' אלהינו" - חכמה היא מה שאדם למד מרבו (רש"י על שמות לא, ג) ובינה היא כח ההסברה (ראה סה"ט ש"ת עמ' 15) הנדרש כדי ללמד. אכן, "ללמוד וללמד לשמור ולעשות" היינו שם מלא (ללא פגיעת עמלק המולק) בין יה ליה, עשיה ב"ו (דכורא, ובפרט כח ה"צדיק יסוד עולם") ושמירה ב"ה תתאה ("שמור לנזקבא"), לפי הצירוף יהיה - הצירוף של תפילין דרבינו תם (שעה"כ דרושי תפילין דרוש ו), מוחין דאבא (סוד "אורייתא מחכמה נפקת") - דו"ל.

ניגון

583 | י"ג אלול תשפ"ד

583 • ניגון

י"ג אלול תשפ"ד

5

9

13 *Fine*

17

21 *D.S. al Fine*

הסיפור החסידי

ה'לב שמח' מאלעסק | שם קדוש

רבי חנוך העניך דוב מאיער מאלעסק נולד בשנת תק"ס לרב שמואל מאיר מאלעסק, ומסופר כי בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו ללובלין יחד עם אחיו הגדול רבי מאיר. בראות החוזה מלובלין את הילדים הושיבם על ברכיו, כשרבי מאיר מימין ורבי חנוך משמאל. כשעמד לברכם שיכל את ידיו ואמר: בני הם, "אולם אחיו הקטן יגדל ממנו" (כלשון יעקב על מנשה ואפרים)... בבגרותו, היה רבי חנוך העניך חסידם של רבי אורי מסטרליסק, רבי נפתלי צבי הורוביץ מרופשיץ וחותנו ה'שר שלום' מבעלז. חותנו היה לרבו המובהק, ואת הכבוד הגדול שרחש לו רבי חנוך ניתן לראות בספריו. את תורתו וחיידושו תלה בחותנו, ואת כל הוראותיו הורה על פי דבריו. כאשר פעם שאלו חסידיו אם אמת הדבר שהיה רבי שלום נעור אלף לילות ועסק בתורה, ענה ה'לב שמח': "אני בעצמי הייתי ניעור עמו יותר משלשת אלפים לילות ועסקני יחד בתורה". כמים פנים אל הפנים, אהב גם רבי שלום מבעלז את חתנו, ואף העיד עליו כי "מלאכים ושרפים משתוקקים לתפילתו". בחיי חותנו כיהן רבי חנוך העניך ברבנות בסטינוב ובאלעסק שבגליציה, ולאחר פטירת חותנו החל לנהוג אדמו"רות. חיבר סדרת ספרים בשם 'לב שמח' על התורה, ההגדה של פסח והסידור. נפטר בא' באלול תרמ"ד ובנו רבי יצחק מילא את מקומו.

אמרה לבעלה: תן לי חלב, ונתן לה, והתחילה מעט לישב על המטה. ואז ראה שהתחיל הישועה להתנוצץ ולאט הוטב לה, עד שאמרה ליתן לה בגדיה. ושאל אותה: למה לך? ואמרה שמרגשת עצמה בכי טוב וחפצה להכין על שבת... נעשה רעש גדול בעיר, ובפרט בין המתנגדים, ובאו לשאול מה זה. אמר להם, שהרבי כתב לו מכתב והנחתי תחת הכר, ומזה הוטב לה. ואז דברו המתנגדים ביניהם, שבודאי איזה קמיע הוא. ובא לשם רב אחד גדול ומפורסם, ומקובל גדול, והלך לה' מיכל לראות המכתב. ורצה לראות אם אפשר לצרף מזה איזה קמיע.

התבונן היטב בהמכתב, לא ראה שום שמות. וראה שאיש אלקים הוא, ונשק המכתב מרוב התעוררות אהבה. ונסע ר' מיכל לאלעסק וסיפר לרבינו הכל, ואז אמר לו רבינו: תדע אשר ב"ה שמי עלול לזה, שאפעול בו ישועות ורפואות רק ירא אני שלא יחשדוני שנותן אני קמיעות.

אכן, היו מי שקינאו בה'לב שמח' שהיה מפורסם כל כך, על כן אמרו שהוא משתמש בשמות הקדושים, כאשר

סיפר נכדו של בעל ה'לב שמח': בעיר ראחוב הסמוכה לאלעסק היה מלמד אחד, ושמו ר' מיכל, מחסידי רבינו. המתנגדים של רבינו שם הקניטו אותו תמיד אודות נסיעתו לאלעסק. פעם אחת נחלתה אשתו והיתה מסוכנת, ודפק הרבה פעמים על פתחי רבינו ולא נתרפאת, והיה להתנגדים פתחון פה לצערו יותר כמוכן. וכתב מכתב לרבינו בבקשות ותחנונים, שירחם עליו ויתפלל על אשתו שיהיה לה רפואה במהרה (שכמעט היתה גוססת) ויהיה אז קידוש ה'. עמדתי סמוך לזקני רבינו וצ"ל כשבא המכתב, ואחר שקרא המכתב אמר: קנאתי בחוללים. וצוה ליתן לו גייר לכתוב תשובה, וכתב בכתב יד קדשו: "כ"ה ידידי החסיד ר' מיכל, מכתבו הגיעני והתפללתי עליה כתפילת משה על מרים, והכתיבה יהיה לה לשמירה, חנוך דוב אב"ד אלעסק".

המכתב בא אל ר' מיכל ביום ה' לעת ערב, והניח המכתב תחת מראשותיה של החולה. אחר איזה שעות

אחת היה משאיר את הקלף חלק, ולפי גירסה אחרת היה כותב בתוכם את שמו בלבד, כפי שנהג גם ה'לב שמח'.

הבעל שם טוב לא רצה שיהיו ממוצעים בינו לבין הקב"ה, ובדרך זו חינך את תלמידיו. שמות הם עדיין ממוצעים, כלים, ולמי שמאמין בה' יתברך באמונה פשוטה ותמימה אין צורך בשום אמצעי עזר: צריך רק להאמין בה' ולבקש ממנו. "גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה".

אולי לכן התייחד בכינוי 'בעל שם טוב', שלא כצדיקים הנסתרים שקדמו לו שהיו נקראים 'בעל שם' – כינוי המציין את בקיאותם בשמות הקדושים וכחם לרפא ולהושיע על ידם. מי שאין לו עסק עם שום דבר חוץ מה' יתברך, זוכה לשם טוב – שמו שלו עצמו מאיר ופועל כשם קדוש. זאת ועוד: בחסידות מוסבר כי הקשר עם רבי, בניגוד לאמצעים אחרים להתקשרות עם ה', הוא "ממוצע המחבר" ולא "ממוצע המפסיק". כאשר החולה מקבל קמיע כזה, הוא נעשה מודע לכך שנשמתו קשורה בנשמת הצדיק – והצדיק עצמו ממשיך עליו את האמונה והמודעות ליחוד ה' וטובו – שבכוחן לרפא כל מחלה.

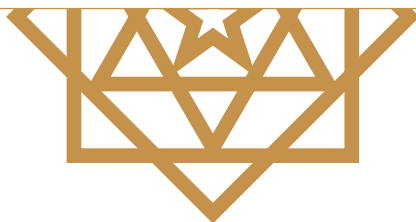
(מתוך "אור ישראל", "רפואה שלמה")

היה נותן קמיעות. ועלה בדעת אחד שאשתו תלך לבקר אצל חולנית שקיבלה קמיע מהלב שמח, ותתקן הכר בעד החולנית ואז תוכל לראות את הקמיע אם כתוב שם שמות, וכן עשתה (ובקרה את אשת הר"ח ר' ישראל ראדיחובער), אבל מצאה כתוב: "חנוך העניך מאלעסק", ותו לא מיד.

[זכרונם לברכה]

שלילת השימוש בשמות הקודש, מופיעה גם בסיפורים רבים על הבעל שם טוב. לציון מיוחד ראוי המובא בספר 'נוצר חסד' לרבי מקאמארנא: "וסיפר מרן הבעל שם טוב שבעת היותו עדיין קטן, לימד לו רבו המובהק אחיה השילוני הנביא כל השתמשות השמות להבין ולהורות. ומחמת שהיה קטן, חשק לראות אם בכחו לעשות איזה פעולה. והניח חתיכת בגד על [נהר] הנעסטיה, ועבר אותו בַּשֵּׁם. ועל זה עשה תשובה כל ימיו, והרבה תעניתים לתקן פגם זה.

וסוף תיקון זה היה שהיה נצרך פעם אחת לעבור הנעסטיר מחמת סכנת מות של ישמעאלים, והניח חגורה על הנעסטיר ועבר בלי שום שם, אלא באמונה גדולה באלקי ישראל." עוד מסופר במקומות אחדים, שבקמיעות הרבים שכתב לא השתמש הבעל שם טוב בשמות קדושים כנהוג בדרך כלל. לפי גירסה

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

בינוני לחצאין

בתניא קדישא מוכן שבינוני היא מדרגה מוחלטת של אדם שלא יתכן אצלו שימרה את פי ה'. מאידך, שמעתי מהרב פעם שניתן לצייר שיש תחומים בהם האדם הוא בינוני ואפילו תחומים בהם הוא צדיק. האם הבנה זו מתיישבת גם בתניא?

מענה:

כל ההגדרות של התניא הן הגדרות מוחלטות ולכן על פי פשט התניא לגבי גדר הבינוני 'אדער גאר אדער גארנישט' [= או הכל או כלום].

אבל, היות שכמעט ואין בינוני של תניא במציאות עולמנו (זו 'בעיה' של ה' וממילא זה בודאי לטובה) צריך להגדיר 'בינוני' בשם המושאל כמו שאדה"ז מגדיר 'צדיק' בשם המושאל בפרק א. לאותו 'בינוני', היינו בחור רציני שיש לו יראת שמים לומד בהתמדה ומקיים מצות בהידור ומשתדל לא ליפול במחשבות זרות וכו' אך לא תמיד מצליח לגמרי (כמבואר מצב זה בדרך חיים) הוא מציאות מורכבת, יש לו זמנים שונים של גדלות וקטנות

ויש לו גם תחומים שונים של יותר טוב ופחות טוב. נמצא שהפשט של הגדרות התניא ע"ד מעשה בראשית ואילו המציאות היא מעשה מרכבה.

כשרות היוגה

יש הרבה בלבול בצבור הדתי ביחס ליוגה והאיסור שיש בה. אני יודע ששרש הדברים בעבודה זרה, ובשבילי זה מספיק, אבל היות ונתקלתי שכמה וכמה אנשים שקשה להם לקבל את הדברים כך ללא הסבר מפורט – האם הרב יוכל לשפוך מעט אור על הסוגיה?

מענה:

כתבנו בעבר תשובות ארוכות בנושא. בכללות, רוב תרגילי היוגה מיוסדים על פולחן לאלילים, כגון השתחויה לשמש וכיוצא. ועיקר ה'תורה' של היוגה סובבת סביב ל'ז' ה'צ'אקרות', שכל אחת מהן היא התקשרות לאליל אחר, וכנגדן הסברנו את ענין טו נקודות ההתקשרות שרמוזות ב'טו ווין של "אמת ויציב", עם כל ההתבוננות בזה [וראה באריכות בביאור י בספרנו

'רפואה שלמה']. צריך לדעת שכאשר גוי מדבר על אחדות ההויה המציאות כו' הוא מתכוין לעבודת אלילים (דהיינו המכנה המשותף של כל דתות המזרח) ועוד כהנה וכהנה. השימוש היחידי המותר בדברים שמקורם שם הוא רק בנקודות בודדות (ולא כשיטה), ואחרי 'גיור כהלכה' שכולל שינוי השם ונקיון מגורמים אסורים.

אבל "אין בית מדרש בלא חידוש", ונוסיף עוד רמז עמוק בענין:

בכל התנ"ך יש רק לשון אחד (המופיע פעמיים בתחלת ספר איוב) של ר"ת יוגה לפי סדר האותיות:

"ויהי היום [ר"ה, יום הדין] ויבאו בני האלהים להתיצב על י"הוה ויבוא גם השטן בתוכם". מכאן נלמד שביוגה נמצא השטן והוא מנסה לינוק ולהשפיע על הוי' לדון את האדם לכף חוב ולהעניש אותו ר"ל – ובכך היוגה מעוררת קטרוג על עם ישראל ר"ל. [הס"ת של "י"הוה ויבוא גם השטן" = ד פע' יוגה, הערך הממוצע של כל אות, והוא עצמו הר"ת של "על י"הוה ויבוא גם השטן בתוכם"].

פאקוס אָלר! בַּחַר

עוברות שנים. עם ישראל נע ונד במדבר ארבעים שנה עם משכן 'מתקפל'. גם כאשר נכנסים לארץ ממשיך המשכן לנוע בין מקומות שונים: בגלגל, בשילה, נב וגבעון. רק אחרי 480 שנה מיציאת מצרים זה קורה. דוד המלך מקבל אשור משמים למקום הנבחר לבית המקדש בהר הבית, ושלמה בנו מרשה לבצע את מלאכת הבנין. הקשר בין המקדש לפעלת הבחירה אומר יותר מאשר 'דךשני'...

בחירה או פלצפלה?

בחפש הקודם, הלכתי עם אמא לבחור את הפרס שהבטיחו לי. זה היה בסופו של מבצע ארוך על שקידה בלמודים. אבא ואמא הבטיחו לי פרס 'שנה' אם יראו אצלי רצינות, ואכן השקעתי, "יגעתי ומצאתי". נכנסנו לחנות האופנים ומדדנו אופני הלוכים מתאימים מדגם איכותי. נשאר לבחור

בית המקדש, ביתו של ה' יתברך, עומד במקום החשוב והקדוש ביותר בעולם — **בירושלים**. לכן הייתי מצפה ששמה של העיר החשובה בעולם יופיע בתורה פעמים רבות. אבל פלא! כאשר אני פותח את החמש ומחפש בו את ירושלים אני לא מוצא אותה מזכרת בשמה אפילו פעם אחת! פעם היא מכנה "שלם" ופעם "הר המוריה" אבל זה רק ברמז.

כאשר ה' מצוה אותנו במפדש לבנות את בית המקדש או להקריב בו את הקרבנות לא מזכיר היכן אותו מקום. מה פן מופיע? המידע היחיד שאנו מקבלים הוא, שיש לעשות זאת **"במקום אשר יבחר ה'"**. אגב, בטוי זה מופיע בתורה עשרים-ושתיים פעמים, שש-עשרה מתוכן בפרשה שלנו! הבטוי הזה — "מקום אשר יבחר" — אומר דךשני, לא רק משום שאנחנו לא יודעים היכן הוא נמצא, אלא כביכול גם ה' עצמו עוד לא החליט.

התורה, וזה אומר ש'ה' לא רק מעדיף אותנו מהאחרים. הוא מממש רוצה וחסד בנו וזוהי כבר בחירה אמיתית, בחירה חפשית. את ה' אף אחד לא מכריח ולא נותן לו לבחור בין אפשרויות. זה הוא שהמציא הכל, ולכן זוהי הבחירה שלו!

שימו לב: את הכח הזה מעניק ה' לנו, עם ישראל. לבהמה אין ממש בחירה. כאשר היא רעבה היא תעדיף לצאת לרעות בחוץ וללחץ עשבים וכאשר ירד גשם היא תעדיף להכנס למקום מסתור. יש לה העדפה חפשית, לא בחירה. לאדם יש מרחב יותר גדול להחליט, אבל גם הוא עלול למצא את עצמו נע בין העדפה להעדפה. הרי בסוף הכל לא הוא החליט להגיע לעולם... מהרגע בו הוא נולד הוא מנסה להעדיף את הדרך הנוחה ביותר עבורו. זה עוד לא נקרא באמת לבחור.

אבל ליהודי – ורק לו – יש בחירה חפשית באמת! יש לו נפש אלקית, "חלק אלוה ממעל ממש". כל מה שה' רוצה ומענין בו הופך להיות רצונו שלו, לגמרי, ושום דבר לא יכול באמת למנוע אותו מלבחור בו.

"אשר בחר בנו" פרושו ש'ה' הטביע את כח הבחירה החפשית שיש רק לו – בנו! ליהודי יש כח ללכת ולפעל בשליחותו של ה' יתברך בעולם גם כאשר לכלם נראה שאין ברירה וצריך להכנע. אם ה' רוצה בך אפעל כנגד הטבע, במסירות נפש.

רק את הצבע. ורד/אדם/סגל לא בא בחשבון. שחר בסדר, אפר גם, בסוף הלכנו על הפחלים. "אבא, כחל יותר בהיר אין להם?" שאלתי בתקנה. "חפשתי, אבל אין. אתה מעדיף צבע אחר?"

טוב, כמו שהבנתם, העדפתי כמובן את הפחלים. העדפתי, אבל קשה לי לומר שזה מה שבחרתי, כי לבחור זה במשהו שממש רציתי מהתחלה. פחלים הם מה שהיה בחנות ולא הייתה לי ברירה, ולכן העדפתי את האפשרות שיותר קרובה ללבי, אבל אני חוזר ומדגיש: זה לא בדיוק מה שעליו חלמתי.

באו נדיק את ההגדרות: כאשר עומדות בפני שתי אפשרויות (או יותר) ואני צריך להחליט בין השתיים – זו בעצם **העדפה**. אמנם אף אחד לא מכריח אותי, ואני מחליט בעצמי את מה לקחת, אבל מישהו אחר יצר עבורי את שתי האפשרויות ולא השאיר לי הרבה ברירה – או זה או זה. לעמת זאת, אופנים מזהב עם כנפים שיכולים לטוס באויר – זו לא אפשרות שקיימת, אבל אם הייתי יכול שיהיו לי כאלו אופנים – זו כבר הייתה ממש **בחירה**, כי את זה אני מממש רוצה!

אלוה בחר בך

ה' יתברך בחר בנו, "מכל העמים". כן אנו מברכים בכל בקר לפני למוד

יְבַחֵר דָּלוּ אֶת נִחְמָתוֹ

נִחְזֹר לִירוּשָׁלַיִם. מִהִי הַסִּבָּה לָכֵן?
שֶׁבִּתְחִלָּה ה' הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר מִיִּדְעָתָנוּ
אֶת מְקוֹמוֹ שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ? מִדּוּעַ הַדָּבָר
נִשְׁאַר בְּגֵדֵר חִידָה שֶׁפִּתְרוּנָה הִתְגַּלָּה
רַק בְּדוֹרוֹת הַבָּאִים – "בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחֹר"?

הַתְּשׁוּבָה בְּנִרְאָה נְעוּצָה בְּשֵׁמוֹ שֶׁל
הַמִּקְדָּשׁ – "בֵּית הַבְּחִירָה". ה' בְּבַחֲרֵהָ
חֶפְשִׁית בּוֹחֵר בָּנוּ, אֲנַחְנוּ בְּבַחֲרֵהָ
חֶפְשִׁית בּוֹחֲרִים בּוֹ, וְהַמָּקוֹם בְּעוֹלָם
הַגִּשְׁמִי בּוֹ מִתְגַּלָּה הַבְּחִירָה הַכְּפוּלָה
הַזֶּה הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. ה' רוֹצֵה שְׁנִיתִיגַע
וְנִתְגַּעֲגַע, נֶחֱפֵשׁ וְנִבְקֵשׁ אוֹתוֹ. בְּלִשׁוֹן
הַתּוֹרָה "לְשַׁכְּנוֹ תִּדְרָשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה".
דָּוִד הַמֶּלֶךְ מְסַפֵּר עַל עֲצָמוֹ שְׁאִינוּ

מִצְלִיחַ לְהִרְדֵּם בְּלִילוֹת. "אִם אֶעֱלֶה עַל
עָרֶשׁ יִצְוֵעִי. אִם אֶתֵּן שְׁנֵת לְעֵינַי לְעַפְעָפִי
תִּנּוּמָה". מָה מְטָרִיד אֶת מְנוּחָתוֹ? לֹא,
לֹא הָאוֹיְבִים הָרַבִּים הַמְּבַקְשִׁים אֶת
נַפְשׁוֹ. מִשֶּׁהוּ אַחֵר מִצִּיק לוֹ: "עַד אֶמְצָא
מָקוֹם לָהּ". הֵיִתְכַּן? אֲנִי יֹשֵׁן לִי בַּמֶּטָּה
חֲמָה בְּתוֹךְ אֲרָמוֹן מִפְּאֵר וְלֹה' עֲדִין אֵין
בֵּית? הֲרֵי כָּל הָעוֹלָם נִבְרָא רַק כְּדִי שֶׁה'
יִשְׁכֵּן בְּתוֹכָהּ. וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ דּוֹרֵשׁ עַד
שֶׁמוּצָא אֶת הַמָּקוֹם הַנִּבְחָר.

שְׁנִיזָּכָה לְדַרֵּשׁ אֶת ה' בְּלֵב שָׁלֵם,
וּלְבַחֲרֵהָ חֶפְשִׁית בְּמָקוֹם הַנִּבְחָר
שֶׁבִּתְ שָׁלוֹם וּמִבְרָךְ

5?

מערכות היחסים שלנו

מגוונות, גמישות ומשתנות. כל אחד ואחת נמצאים בתפקידים שונים בריזמנית – בן או בת להורים, אח או אחות לאחים ואחיות, בן או בת זוג, אבא או אמא לילדים, אזרח במדינה וכו' וכו'. בכל תקופה בחיים יש תפקידים מרכזיים יותר, וההתקדמות על ציר-הזמן טומנת בחובה שינויים שדורשים כל פעם הסתגלות לתפקיד חדש, אפילו אותה מערכת יחסים פושטת ולובשת צורה מזמן לזמן – בחור ובחורה שנפגשים הופכים לזוג נשוי, זוג צעיר הופך להורים, אינה דומה הורות לתינוק קטן להורות לילד מתבגר וליווי ילד מתבגר להסתכלות על הילדים הנשואים והפיכה לסבא וסבתא וכו' וכו'.

משחק התפקידים שאנחנו עוברים בחיינו מיועד להוציא מאתנו את מגוון התכונות שלנו, ודורש מאתנו לתת בכל פעם את הטוב ביותר. בעומק, כל מערכות היחסים בעולם משקפות את המערכת היסודית – יחסי האדם עם אלוקיו. ה' הוא גם אבא טוב, גם מלך מדומם, גם דוד אוהב ולעתים גם מורה זקן וחכם או אח גדול חזק ועוד ועוד. בסוגים השונים של עבודת ה' שנדרשים מאתנו אנחנו פוגשים את פניו השונות של ה' ועובדים אותו בכל האופנים. במבט הזה, כל מערכת יחסים שלנו היא אימון לעבודת ה' שונה, וגם ביטוי של עוד מפגש עם ה'.

שנים מהשיעורים בגליון עוסקים במערכות היחסים הללו – 'ציוץ' קצר ועמוק המתאר את ה'ציוץ' המשתנה של פני ה' במהלך כל יום וגם שיעור מרכזי אודות השינוי באופי החינוך מגיל הילדות לגיל הנערות.

בס"ד

אני לדודי ודודי לי

הילולת רבי מאיר אייזיקזאן בעל התבשר טוב זיע"א
עם הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום א' ראש חדש אלול
בית כנסת "היכל הברכה – קליוולנד"
רחוב הר סיני 11 רעננה
20:00

שידור חי / נוזרת נשים